

**T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DÜZEY 2 BÖLGELERİNDE KURULAN KALKINMA
AJANSLARI VE ETKİNLİKLERİNİN ÖLÇÜMÜ
(2016–2020)**

Yeliz ŞAHİN

EKONOMETRİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi İsmail KOÇAK**

KIRIKKALE - 2022

**T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DÜZEY 2 BÖLGELERİNDE KURULAN KALKINMA
AJANSLARI VE ETKİNLİKLERİNİN ÖLÇÜMÜ
(2016–2020)**

Yeliz ŞAHİN

EKONOMETRİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi İsmail KOÇAK**

KIRIKKALE - 2022

Yeliz ŞAHİN tarafından hazırlanan “DÜZEY 2 BÖLGELERİNDE KURULAN KALKINMA AJANSLARI VE ETKİNLİKLERİNİN ÖLÇÜMÜ (2016-2020)” adlı tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İsmail KOÇAK

Ekonometri Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi

İmza.....

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.

Başkan: Prof. Dr. Latif ÖZTÜRK

Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

İmza.....

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖKSÜZKAYA

Ekonometri Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi

İmza.....

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Tez Savunma Tarihi: 19/07/2022

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....

Doç. Dr. Abdussamed YEŞİLDAĞ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Yeliz ŞAHİN

19/07/2022

ÖZET

DÜZEY 2 BÖLGELERİNDE KURULAN KALKINMA AJANSLARI VE ETKİNLİKLERİNİN ÖLÇÜMÜ (2016–2020)

Kırıkkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ekonometri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İsmail KOÇAK
Temmuz 2022,61 sayfa

Çalışmada 2016-2020 yılları arasındaki dönemde İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflamasına (İBBS) ya da Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) kriterlerine göre, Türkiye’deki Düzey 2 bölgelerinde faaliyet gösteren kalkınma ajanslarının performans etkinlikleri, karşılaştırmalı incelenmiştir. Kalkınma ajanslarının etkinliklerini bulabilmek için parametrik olmayan bir ölçüm metodu olan Veri Zarflama Analizi (VZA) kullanılmıştır. Girdi odaklı CCR modeli dikkate alınarak analiz yapılmıştır. Elde edilen analiz neticesinde 2016-2020 yılları arasında ajansların etkinliğinin sürekli düştüğü; ajanslar arasında etkinlik açısından en düşük ajansların DİKA (%63), BEBKA ve ÇKA (%73), DAKA (%76), MARKA (%77) olarak tespit edilmiştir. En etkin ajans ise İSTKA olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Düzey 2, Kalkınma Ajansı, Veri Zarflama Analizi, CCR.

ABSTRACT

MEASUREMENT OF DEVELOPMENT AGENCIES
AND EVENTS ESTABLISHED IN LEVEL 2 REGIONS
(2016–2020)

Kırıkkale University
Institute of Social Sciences
Department of Econometrics, Master's Thesis
Supervisor: Instructor İsmail KOÇAK
July 2022, 61 pages

In the study, the performance activities of development agencies operating in Level 2 regions in Turkey were examined according to the Statistical Regional Units Classification (NUTS) or Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) criteria in the period between 2016-2020. Data Envelopment Analysis (DEA), a non-parametric measurement method, was used to find the effectiveness of development agencies. Analysis was carried out considering the input-oriented CCR model. As a result of the analysis obtained, the effectiveness of the agencies decreased continuously between the years 2016-2020; DIKA (63%), BEBKA and ÇKA (73%), DAKA (76%), BRAND (77%) were the agencies with the lowest effectiveness among agencies. The most effective agency was found to be ISTKA.

Key Words: Level 2, Development Agency, Data Envelopment Analysis, CCR.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	vi
ÇİZELGELER DİZİNİ	ix
GRAFİKLER DİZİNİ	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM TEMEL KAVRAMLAR VE

KALKINMA AJANSLARININ OLUŞUM SÜRECİ

Temel Kavramlar	3
1. 1 Bölge	3
1. 2. Bölgecilik	3
1. 3. Bölgeselleşme	4
1. 4. Bölgesel Kalkınma	4
1. 5. Performans Kavramı	4
Kalkınma Ajanslarının Oluşum Süreci	5
2. 1. Dünyada Kalkınma Ajanslarının Oluşum Süreci	5
2. 2. Türkiye’de Kalkınma Ajansının Oluşum Süreci	6
2. 3. Kalkınma Ajanslarına İlişkin Hukuki Düzenlemeler	10
2. 4. Cumhurbaşkanlığı Sistemi Sonrasındaki Hukuki Gelişmeler	11
2. 4. 1. Kalkınma Ajansının Amacı ve Kuruluş Özellikleri	12
2. 4. 2. Kalkınma Ajanslarının Genel Koordinasyonu	13
2. 4. 3. Kalkınma Ajanslarının Görev ve Yetkileri	13
2. 4. 4. Kalkınma Ajanslarının Teşkilat Yapısı	14
2. 4. 4. 1. Kalkınma Kurulunun Genel Özellikleri	15

2. 4. 4. 2. Yönetim Kurulunun Genel Özellikleri.....	15
2. 4. 4. 3. Genel Sekreterlik.....	16
2. 4. 4. 4. Yatırım Destek Ofisleri	16
2. 4. 5. Kalkınma Ajanslarına Personel Alımı	17
2. 4. 6. Kalkınma Ajanslarının Mali Yapısı	17
2. 4. 7. Kalkınma Ajanslarının Denetimi	18

İKİNCİ BÖLÜM

ETKİNLİK ANALİZİ

2. 1. Veri Zarflama Analizi	19
2. 2. Veri Zarflama Analizinin Güçlü ve Zayıf Yönleri.....	20
2. 2. 1 Güçlü yönleri.....	20
2. 2. 2. Zayıf yönleri:.....	20
2. 3. Veri Zarflama Analizinin Adımları.....	21
2. 3. 1. Gözlem Kümesinin Seçilmesi	21
2. 3. 2. Girdi Çıktı Kümelerinin Seçilmesi	21
2. 3. 3. Veri Zarflama Analiziyle Görelî Etkinlik Ölçümü	21
2. 4. Veri Zarflama Analizi Modelleri	22
2. 5. Veri Zarflama Analizinin Matematiksel Yapısı.....	23
2. 5. 1. Girdi Odaklı CCR Yöntemi	23
2. 5. 2. Çıktı Odaklı CCR Yöntemi	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜZEY 2 BÖLGELERİNDE KURULAN KALKINMA AJANSLARI VE ETKİNLİKLERİNİN ÖLÇÜMÜ

3. 1. Literatür Taraması.....	25
3. 2. Kalkınma Ajanslarının Etkinliğini VZA Yöntemiyle Analizi	26
3. 2. 1. Konusu	26
3. 2. 2. Amacı	26
3. 2. 3. Önemi	27
3. 2. 4. Yöntem.....	27
3. 2. 4. 1. Kapsam ve Sınırlılıklar	27
3. 2. 4. 2. Veri Toplama Tekniği ve Verilerin Analizi	27
3. 3. Karar Verme Birimlerinin Belirlenmesi.....	27
3. 4. Girdi ve Çıktı Değişkenlerinin Belirlenmesi.....	28
3. 5. Modelin Belirlenmesi ve Analiz Yöntemi	28
3. 6. Veri Zarflama Analizinin Bulguları	29

3. 6. 1. 2016 Yılına Ait VZA Sonuçları	29
3. 6. 1. 1. Referans Alınan Ajanslar	30
3. 6. 2. 2017 Yılına Ait VZA Sonuçları	33
3. 6. 2. 1. Referans Alınan Ajanslar	34
3. 6. 3. 2018 Yılına Ait VZA Sonuçları	36
3. 6. 3. 1. Referans Alınan Ajanslar	37
3. 6. 4. 2019 Yılına Ait VZA Sonuçları	39
3. 6. 4. 1. Referans Alınan Ajanslar	40
3. 6. 5. 2020 Yılına Ait VZA Sonuçları	42
3. 6. 5. 1. Referans Alınan Ajanslar	43
SONUÇ VE ÖNERİLER	47
KAYNAKLAR	51
EKLER	55
EK. 1. 2016 Yılı Girdi ve Çıktı Verileri.....	56
EK. 2. 2017 Yılı Girdi ve Çıktı Verileri.....	57
EK. 3. 2018 Yılı Girdi ve Çıktı Verileri.....	58
EK. 4. 2019 Yılı Girdi ve Çıktı Verileri.....	59
EK. 5. 2020 Yılı Girdi ve Çıktı Verileri.....	60
ÖZGEÇMİŞ	61

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

1. 1. Kalkınma Ajanslarının Yapısı-Yasal Statüleri.....	6
1. 2. Türkiye’de İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması	8
1. 3. Kalkınma Ajansları ve Kapsadığı İller.....	10
1. 4. Kalkınma Ajanslarının Organları.....	14
1. 5. 2020 Yılı Kalkınma Ajansları Personelinin Unvanlarına Göre Dağılımı	17
2. 1. Veri Zarflama Modelleri	22
3. 1. Girdi Çıktı Değişkenleri.....	28
3. 2. 2016 Yılı Girdi Odaklı CCR Etkinlik Sonuçları	30
3. 3. 2016 Yılı Etkin Olmayan Ajansların Girdi ve Çıktı Miktarları	32
3. 4. 2017 Yılı Girdi Odaklı CCR Etkinlik Sonuçları	33
3. 5. 2017 Yılı Etkin Olmayan Ajansların Girdi ve Çıktı Miktarları	35
3. 6. 2018 Yılı Girdi Odaklı CCR Etkinlik Sonuçları	36
3. 7. 2018 Yılı Etkin Olmayan Ajansların Girdi ve Çıktı Miktarları	38
3. 8. 2019 Yılı Girdi Odaklı CCR Etkinlik Sonuçları	39
3. 9. 2019 Yılı Etkin Olmayan Ajansların Girdi ve Çıktı Miktarları	41
3. 10. 2020 Yılı Girdi Odaklı CCR Etkinlik Sonuçları	42
3. 11. 2020 Yılı Etkin Olmayan Ajansların Girdi ve Çıktı Miktarları	44
3. 12. Yıllar Düzeyinde Ajansların Etkinlik Sonuçları ve Ortalamaları	45

GRAFİKLER DİZİNİ

Sayfa

3. 1. Referans Alınan Ajanslar	31
3. 2. Referans Frekansı.....	31
3. 3. Referans Alınan Ajanslar	34
3. 4. Referans Frekansı.....	34
3. 5. Referans Alınan Ajanslar	37
3. 6. Referans Frekansı.....	37
3. 7. Referans Alınan Ajanslar	40
3. 8. Referans Frekansı.....	40
3. 9. Referans Alınan Ajanslar	43
3. 10. Referans Frekansı.....	43
4. 1. 2016–2020 Yıllar Arası Kalkınma Ajanslarının Etkinlik Sıralaması	48

KISALTMALAR DİZİNİ

A.B.D	Amerika Birleşik Devletleri
AB	Avrupa Birliği
AHİKA	Ahiler Kalkınma Ajansı
ANKARAKA	Ankara Kalkınma Ajansı
BAKA	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
BAKKA	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı
BCC	Banker-Charnes-Cooper Modeli
BEBKA	Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı
BKK	Bakanlar Kurulu Kararı
CCR	Charnes-Cooper-Rhodes Modeli
ÇKA	Çukurova Kalkınma Ajansı
DAKA	Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı
DEA	Data Envelopment Analysis
DİKA	Dicle Kalkınma Ajansı
DOĞAKA	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı
DOKA	Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EURADA	Avrupa Kalkınma Ajansları Birliği
EUROSTAT	Avrupa Topluluğu İstatistik Ofisi
FKA	Fırat Kalkınma Ajansı
GEKA	Güney Ege Kalkınma Ajansı
GMKA	Güney Marmara Kalkınma Ajansı
IPA	Katılım Öncesi Mali İşbirliği Aracı
İBBS	İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
İKA	İpekyolu Kalkınma Ajansı
İSTKA	İstanbul Kalkınma Ajansı
İZKA	İzmir Kalkınma Ajansı
KARACADAĞ	Karacadağ Kalkınma Ajansı
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KUDAKA	Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı

KUZKA	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
M/m	Madde
MARKA	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı
MDP	Mali Destek Programı
MEVKA	Mevlana Kalkınma Ajansı
NUTS	İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
OKA	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
ORAN	Orta Anadolu Kalkınma Ajansı
S/s	Sayfa
SERKA	Serhat Kalkınma Ajansı
TRAKYAKA	Trakya Kalkınma Ajansı
VZA	Veri Zarflama Analizi
YDO	Yatırım Destek Ofisi
ZAFER	Zafer Kalkınma Ajansı

GİRİŞ

Kalkınma ajansları; dünyada 1930'lu yıllarında yaşanan ekonomik buhranın ardından oluşan olumsuz ortamın etkilerini kaldırmak amacıyla 1933 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Tennessee Eyaletinde kurulan Tennessee Valley İdaresidir.

Tennessee Valley İdaresi; kamusal güç ve yetkileri elinde bulunduran hem de tüzel kişiliğin özgürlüğe sahip, idari ve mali açıdan bağımsız olan bir yapıdır. Bu yapı çevresel, teknolojik ve ekonomik alanlarda faaliyet göstermek üzere kurulmuş olup kendisinden sonra kurulacak yapılara örnek olmuştur. 1945'ten sonra yaşanan gelişmeler bölgesel kalkınmanın önemini bir kez daha gösterdi.

Özellikle son 25 yıl içinde hem Avrupa'da hem de Avrupa Birliği'nin uygulamış olduğu bölgesel politikalar çerçevesinde sayıları her geçen gün artmıştır. Burada bölgesel kalkınma ve beklenen hedeflere ulaşma çabası etkili olmuştur.

Türkiye'de 5449 Sayılı "Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun" la 2006 yılında kabul edilerek, yürürlüğe girmiştir. 5449 sayılı "Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun" kapsamında görev ve sorumlulukları "kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, Cumhurbaşkanınca belirlenen politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, gelişmenin sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere oluşturulacak kalkınma ajanslarının kuruluş, görev ve yetkileri ile koordinasyonuna ilişkin esas ve usûlleri düzenlemektir" (Resmi Gazete, 2018/4: md.184).

Tüm bu gelişmeler öncesinde 22 Eylül 2002 tarihli 4720 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla İstatistiksel bölge olarak bilinen AB (NUTS) sistemi kabul edilmiştir. Türkiye üç bölüme ayrılmıştır. Düzey 1 bölgesi 12 bölgeyi, Düzey 2 bölgesi 26 bölgeyi ve Düzey 3 bölgesi de 81 bölgeyi (81 ili) kapsamaktadır. Kalkınma ajansları Düzey 2 bölgelerinde 26 ajans olarak kurulmuşlardır.

Bu çalışmada, Düzey 2 bölgelerinde faaliyet gösteren kalkınma ajanslarının yetkileri çerçevesinde kaynaklarını verimli olarak kullanıp kullanmadıklarını belirlemek amacıyla yer verilmiştir. Bu çerçevede eldeki veriler ışığında performansları belirlenmeye çalışılmıştır. Etkin olan ajanslar faaliyetlerine devam ederlerken, etkin olmayanlarsa hangi noktalarda eksik iseler o kısımlarını tamamlayacaklardır. Çünkü Kalkınma ajansları hizmet verdikleri bölgelerde, eksiklikleri doğrultusunda sahip olduğu kaynakları kullanarak bölgenin gelişmesine katkı sağlamak durumundadır.

Tüm bu sebeplerden dolayı yapılmış olan diğer çalışmalardan farkı, Düzey 2 bölgelerinde kurulan kalkınma ajanslarının gerçekleştirdiği faaliyetler ve uyguladıkları programlar doğrultusunda etkinliklerini ölçmek ve birbirlerine göre performanslarını karşılaştırmaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR VE KALKINMA AJANSLARININ OLUŞUM SÜRECİ

Temel Kavramlar

Tüm dünya bölgeleri arasında var olan eksikliklerin giderilmesi tüm ülkelerin öncelikle çözmeleri gereken sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkelerin bu konuda geliştirdikleri çözümler ise her ülkenin ekonomik ve toplumsal yapısına uygun olarak seçilen farklı araçlar ile giderilmeye çalışılmaktadır. Bu bölümde bölgesel eşitsizlik nedenlerini daha iyi anlaşılması için “Bölge, Bölgecilik, Bölgeselleşme” gibi kavramlar ve bölgesel kalkınma ajanslarından bahsedilecektir (Aslan, 2010: 4).

1.1. Bölge

“Bölge sözcüğünün, etimolojik bakımdan Roma dil havzasındaki karşılığı olan regio'nun, herhangi bir tarafa giden yön, gözün alabildiği alanla sınırlı çizgi, arazi, havza, çevre, saha, mahalle, il, ilçe gibi çok çeşitli anlamlarda kullanıldığı bilinmektedir” (Özel, 2004: 99). Diğer tanımlamalara göre bölge; coğrafi ve toplumsal özelliklere göre bölge, merkezi ve yerel yönetim arasındaki ayrımına göre bölge olarak sınıflandırılmaktadır.

1.2. Bölgecilik

Bölge kavramının “doğurduğu kavramlar arasında yer alan, bölgecilik kavramı iktisadi, toplumsal ve kültürel özellikleri ile bir bütün oluşturan, bir yörede oturanların

doğal kaynak ve zenginlikleri kendi eliyle işletmeleri, kendi etkinliklerini kurmaları ve kendilerini yönetmeleri anlamına gelmektedir” (Turan, 2005: 39).

1. 3. Bölgeselleşme

Bölgeselleşme anlayışı, belirli bir bölge sınırları içinde artan ticari ve insani işlemleri ifade eden ‘yeni bölgeselcilik’ akımının tersine, belirli bir bölgedeki bölge insanı tarafından paylaşılan, özdeş fikirleri, değerleri ve amaçları belirtir. Ortaya konan bu anlayışa rağmen, ‘bölgeselleşme’ fikri, belirli bir bölgedeki iş birliği eksikliğinden, iş birliği artışına giden bir süreci amaçladığı için ‘yeni bölgeselcilik’ akımına bir yönüyle benzemektedir.¹

1. 4. Bölgesel Kalkınma

Kavramın literatüre girmesi II. Dünya Savaşı öncesinde yaşanan 1929 yılındaki “Büyük Buhrandan” sonra yaşanan gelişmeler etkili olmuştur. Genel anlamda tanımı; “ülkenin çeşitli bölgelerinde ekonomik ve sosyal yapının iyileştirilerek kaynakların etkin dağılımına, ekonomik ve sosyal bütünleşmenin sağlanmasına ve bölgeler arasında refah seviyesinin artmasına imkân sağlamaktadır” (Tekin, 2011: 37). Ancak az gelişmiş ülkelerde bölgeler arası gelişmişlik farkının fazla olduğu bölgelerde, ekonomi piyasa aktörlerinin eline bırakıldığında bölgeler arası kalkınmada daha da belirginleşmektedir.

1. 5. Performans Kavramı

Performans, kökeni Fransızca bir kelime olup Türk Dil Kurumu sözlüğünde “başarım” anlamına gelmektedir.

Performans, kişi veya bir çalışma grubundan istenen çıktı göstergelerine göre grubun ortaya çıkardığı durumdur. Başka değişle; Performans, çalışanın veya çalışanların oluşturduğu örgütün ne ölçüde başarılı olduğunun göstergesi/elde ettiği sonuçlardır. Bu nedenle performans kavramını bireysel ve örgütsel performans olarak iki farklı şekilde gruplandırmak mümkündür (Usta, 2010: 33).

¹ <https://www.tuicakademi.org/bolgeselcilik-regionalism/I. T: 12.05.2022.>

Kalkınma Ajanslarının Oluşum Süreci

2. 1. Dünyada Kalkınma Ajanslarının Oluşum Süreci

1933 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Tennessee Eyaletinde kurulan Tennessee Valley İdaresi bilinen ilk bölgesel kalkınma ajansıdır.

Tennessee Valley İdaresi; kamusal güç ve yetkileri elinde bulunduran hem de tüzel kişiliğin özgürlüğe sahip, idari ve mali açıdan bağımsız olan bir yapıdır. Bu yapı çevresel, teknolojik ve ekonomik alanlarda faaliyet göstermek üzere kurulmuş olup kendisinden sonra kurulacak yapılara örnek olmuştur. 1945'ten sonra yaşanan gelişmeler bölgesel kalkınmanın önemini bir kez daha gösterdi.

Özellikle son 25 yıl içinde hem Avrupa'da hem de Avrupa Birliği'nin uygulamış olduğu bölgesel politiklar çerçevesinde sayıları her geçen gün artmıştır. Burada bölgesel kalkınma ve beklenen hedeflere ulaşma çabası etkili olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan olumsuz gelişmeler Avrupa'da ilk kalkınma ajanslarının oluşumuna zemin hazırlamıştır. 90'lı yıllara gelindiğinde Avrupa Birliği'nin bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltmak istemesi ajansları önemini daha da arttırmıştır. Özellikle ajansların kalkınmaya yönelik fonların uygulanmasında aracı rolü üstlenmesi bu sayıyı artmış ve ajanslara bazı özerklikler tanıtmıştır. Kuruluş özellikleri, hukuki alt yapıları kendilerine göre düzenlenmiş, görev ve faaliyet alanları birbirinden farklı; özellikle Avrupa başta olmak üzere yirmi binden fazla kalkınma ajansı kurulmuştur.

Çizelge 1.1'de bazı Avrupa ülkelerinin EURADA verilerine göre ajansların yapısı ve kuruluş statülerine yer verilmiştir (2018 Yılı Kalkınma Ajansları Genel Denetim Raporu, s.8).

Çizelge 1. 1. Kalkınma ajanslarının yapısı-yasal statüleri²

Ülkeler	Yapısı-Yasal Statüsü
İngiltere	Bakanlık dışı kamu kurumu/özerk örgüt
Almanya	Yarı özerk kamu şirketleri
Fransa	Karma ekonomi şirketleri
Belçika	Belediyeler arası ajanslar
Yunanistan	Yunanistan Belediye girişimi
İspanya	Özel hukuka tabi kamu kuruluşları
İsveç	Limited şirket
Hollanda, İtalya, İrlanda, Portekiz	Kamu limited şirketleri
Romanya, Danimarka	Vakıflar
Litvanya	Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar
Çek Cumhuriyeti, Estonya, Slovakya, Polonya	Kamu-özel sektör şirketleri

2. 2. Türkiye’de Kalkınma Ajansının Oluşum Süreci

Kalkınma ajansları; Türkiye bölgelerinde sorunları belirleyerek, sorunlara yönelik çözüm yolları, plan ve projeleri destekleyen eşgüdümlü yapılar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ülkeler arası farklı kuruluş, yapı ve işlemleri bulunan ajansların temel hedefleri faaliyette buldukları bölgelerin potansiyellerini ortaya çıkararak kalkınmasını sağlamaktır.

Avrupa Birliği üyelik süreci Türkiye ‘de kalkınma ajanslarının kuruluşunu ve hukuki yapısının etkilemiştir. Çünkü Avrupa Birliği üye olduğu bölgelerde amaçlarına ulaşmak için bölgeler arasındaki uyuma dikkate alarak, bölgeleri gelişmişlik açısından aynı seviyeye getirmeye hedeflenmektedir. Bu amaç doğrultusunda Avrupa Birliği İstatistik Ofisi tarafından İstatistik Bölge Sınıflandırılması (NUTS) oluşturulmuş ve ülke bölgelere ayrılarak sınıflandırılmıştır.

Türkiye’de ise İstatistiksel bölge sınıflandırılması, 28 Ağustos 2002 tarihli 4720 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kabul edilmiştir.

4720 Sayılı Kararnamenin maddelerine göre;

“Madde 1. Bölgesel istatistiklerin toplanması, geliştirilmesi, bölgelerin sosyo-ekonomik analizlerinin yapılması, bölgesel politikaların çerçevesinin belirlenmesi ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemine uygun karşılaştırılabilir istatistik veri tabanı oluşturulması amacıyla ülke genelinde İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması tanımlanmıştır.

² s. 8.

Madde 2. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasında iller “Düzey 3” olarak tanımlanmış; ekonomik, sosyal ve coğrafi yönden benzerlik gösteren komşu iller ise bölgesel kalkınma planları ve nüfus büyüklükleri de dikkate alınarak “Düzey 1” ve “Düzey 2” olarak gruplandırılmak suretiyle hiyerarşik İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması yapılmıştır.

Madde 3. “Düzey 3” kapsamındaki İstatistiki Bölge Birimleri 81 adet olup il düzeyindedir. Her il bir İstatistiki Bölge Birimini tanımlamaktadır.

“Düzey 2” İstatistiki Bölge Birimleri, “Düzey 3” kapsamındaki komşu illerin gruplandırılması sonucu tanımlanmış olup, 26 adettir.

“Düzey 1” İstatistiki Bölge Birimleri ise “Düzey 2” İstatistiki Bölge Birimlerinin gruplandırılması sonucu tanımlanmış olup, 12 adettir.

İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması kodlandırılmış olup, ekli (1) sayılı cetvelde gösterilmiştir.”³ şeklinde tanımlanmıştır.

³“Bölgesel İstatistiklerin Toplanması, Geliştirilmesi, Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Analizlerinin Yapılması, Bölgesel Politikaların Çerçevesinin Belirlenmesi ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemine Uygun Karşılaştırılabilir İstatistikî Veri Tabanı Oluşturulması Amacıyla Ülke Çapında İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasının Tanımlanmasına İlişkin Karar”, RG. 22.09.2002, 24884, Bk: 2002/4720.

Çizelge 1. 2. Türkiye’de istatistiki bölge birimleri sınıflandırması⁴

Kod	Düzye 1 (12 bölge)	Kod	Düzye 2 (26 alt bölge)	Düzye 3 (81 il)
TR1	İstanbul	TR10	İstanbul alt bölgesi	İstanbul
TR2	Batı Marmara	TR21	Tekirdağ alt bölgesi	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli
		TR22	Balıkesir alt bölgesi	Balıkesir, Çanakkale
TR3	Ege	TR31	İzmir alt bölgesi	İzmir
		TR32	Aydın alt bölgesi	Aydın, Denizli, Muğla
		TR33	Manisa alt bölgesi	Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak
TR4	Doğu Marmara	TR41	Bursa alt bölgesi	Bursa, Eskişehir, Bilecik
		TR42	Kocaeli alt bölgesi	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova
TR5	Batı Anadolu	TR51	Ankara alt bölgesi	Ankara
		TR52	Konya alt bölgesi	Konya, Karaman
TR6	Akdeniz	TR61	Antalya alt bölgesi	Antalya, Isparta, Burdur
		TR62	Adana alt bölgesi	Adana, Mersin
		TR63	Hatay alt bölgesi	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye
TR7	Orta Anadolu	TR71	Kırıkkale alt bölgesi	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir
		TR72	Kayseri alt bölgesi	Kayseri, Sivas, Yozgat
TR8	Batı Karadeniz	TR81	Zonguldak alt bölgesi	Zonguldak, Karabük, Bartın
		TR82	Kastamonu alt bölgesi	Kastamonu, Çankırı, Sinop
		TR83	Samsun alt bölgesi	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya
TR9	Doğu Karadeniz	TR90	Trabzon alt bölgesi	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	TRA1	Erzurum alt bölgesi	Erzurum, Erzincan, Bayburt
		TRA2	Ağrı alt bölgesi	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan
TRB	Ortadoğu Anadolu	TRB1	Malatya alt bölgesi	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli
		TRB2	Van alt bölgesi	Van, Muş, Bitlis, Hakkâri
TRC	Güneydoğu Anadolu	TRC1	Gaziantep alt bölgesi	Gaziantep, Adıyaman, Kilis
		TRC2	Şanlıurfa alt bölgesi	Şanlıurfa, Diyarbakır
		TRC3	Mardin alt bölgesi	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt

⁴ Şengül, vd., 2013: 78.

2003 yılında Katılım Ortaklığı Belgesinde, mali yardımdan faydalanabilmek amacıyla katılım öncesi Bölgesel Ajanslarının oluşturulması öngörülmüştür. Bu doğrultuda, 08 Şubat 2006 tarihli 5449 sayılı “Kalkınma Ajansları Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun”la⁵ Düzey 2 bölgelerinde 26 tane kalkınma ajansı kurulması kararlaştırılmış olup 26074 sayılı Resmi Gazete’yle yürürlüğe girmiştir.

5449 sayılı Kalkınma Ajansları Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun’un 1’inci ve 3’üncü maddeleri arasında; ajanslarının amacı, kuruluş biçimi açıklanmıştır. Madde hükümlerine göre;

“Madde 1 — Bu Kanunun amacı; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere oluşturulacak kalkınma ajanslarının kuruluş, görev ve yetkileri ile koordinasyonuna ilişkin esas ve usûlleri düzenlemektir.

Tanımlar

Madde 2 — Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Bölge: EK 1 listede belirtilen Düzey 2 İstatistikî Bölge Birimini,*
- b) Ajans: Kalkınma ajansını,*
- c) Kuruluş kararname: Kalkınma ajanslarının kuruluşuna dair Bakanlar Kurulu kararı, ifade eder.*

Kuruluş

Madde 3 — Ajanslar, bölgeler esas alınarak, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile kurulur. EK 1 listede belirtilen bölgelerin yeniden düzenlenmesine ve kurulmuş olan Ajansın kaldırılmasına Bakanlar Kurulu yetkilidir. Ajanslar, tüzel kişiliği haiz ve bu Kanunla düzenlenmemiş bütün işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tâbidir.”⁶ şeklinde tanımlanmıştır.

⁵ 5449 sayılı kanunun adı “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun” iken 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK’nin 75 inci maddesi ile “Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun” şeklinde değiştirilmiştir.

⁶ “Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun”, RG. 08.02.2006, 26074, BK: 2006/5449. (maddeler 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı karamamesinden önceki halidir.)

Maddeler esas alınarak; Düzey 2 bölgelerinde 2006, 2008 ve 2009 yıllarında ilgili bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla 26 tane kalkınma ajansının kuruluş süreci tamamlanmıştır. İlk etapta iki ajans (Çukurova ve İzmir Kalkınma Ajansı), ikinci etapta sekiz ve son etapta da on altı kalkınma ajansı kurularak faaliyetlerine başlamışlardır.

Çizelge 1. 3. Kalkınma ajansları ve kapsadığı iller⁷

2. 3. Kalkınma Ajanslarına İlişkin Hukuki Düzenlemeler

Türkiye’deki ajanslarla ilgili hukuki düzenlemeler;

- 25 Ocak 2006 Tarihli 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun’un ilgili maddeleri,
- 15 Temmuz 2018 Tarihli 4 sayılı “Bakanlıklara Bağlı İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi”nin 187’nci ve 207’nci maddeleri.

30 Haziran 1989 Tarihli 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameden gelen Ek 28’inci maddesinde sayılan usul ve esaslar yürürlüğe girmiştir. Bunlar:

- Kalkınma Ajansları Personel Yönetmeliği

⁷ Kaynak: <https://enhancerproject.com/kalkinma-ajanslari-genel-mudurlugu.html>/İ. T: 11.05.2022

- Kalkınma Ajansları Satın Alma Rehberi
- Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği
- Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği
- Kalkınma Ajansları Yatırım Destek Ofislerinin Görev ve Yet. İliş.Usul ve Esaslar
- Kalkınma Ajansları Proje Uygulama Rehberi
- Kalkınma Ajansları Yatırım Destek Ofisleri Yönetmeliği
- Kalkınma Ajansları Çalışma Usul ve Esasları
- Mali Desteklerin Programlarının Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar
- Kalkınma Ajansları Denetim Yönetmeliği
- Kalkınma Ajansları Mal, Hizmet, Yapım İşi Satın Alma İhale Usul ve Esasları
- Kalkınma Ajansları Mali Desteklerinden Yararlanan Kamu İdarelerine Tahsis Edilen Kaynakların Aktarımı, Kullanımı, Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar
- Kalkınma Ajansları Destek Yönetim Kılavuzu ve ekleri (2018 Yılı Kalkınma Ajansları Genel Denetim Raporu, s. 39).

2. 4. Cumhurbaşkanlığı Sistemi Sonrasındaki Hukuki Gelişmeler

5449 sayılı kanunda 09 Temmuz 2018 tarihinde yapılan değişiklik ile kanunun başlığı “Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun” olarak değiştirilmiş olup, 26’ncı ve 27’nci maddeleri haricindeki diğer tüm maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır. Daha sonra 10 Temmuz 2018 tarihinde çıkarılan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nde, ajanslar Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’na bağlı olarak kurulan Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü’ne bağlanmıştır. Tüm bu gelişmelerin ardından 15 Temmuz 2018 tarihli 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’yle personele yönelik hükümler dışında 5449 sayılı kanunun hükümlülükleri kaldırılarak, 4 sayılı kararnamenin 184-207’nci maddelerindeki hükümler şeklinde düzenlenmiştir.

Tüm bu değişiklikler esas alınarak 14.07.2021 tarihli 31541 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde” son şeklini almıştır.

80 sayılı bu kararname ve 4 sayılı “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı

Kararnamesi” çerçevesinde yapılan değişiklikler aşağıdaki konu başlıkları şeklinde değiştirilmiştir.

2. 4. 1. Kalkınma Ajansının Amacı ve Kuruluş Özellikleri

4 sayılı ve 80 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 184 ve 186’ncı maddeleri arasında ajansların amacına, kuruluşuna değinilmiştir.

Madde hükümlerine göre;

“Madde 184 – Bu Bölümün amacı; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle Cumhurbaşkanınca belirlenen politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, gelişmenin sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere oluşturulacak kalkınma ajanslarının kuruluş, görev ve yetkileri ile koordinasyonuna ilişkin usul ve esaslarını düzenlemektir.

Tanımlar

Madde 185 – Bu Bölümün uygulanmasında;

a) Ajans: Kalkınma ajansını,

b) Bölge: Ekli listede belirtilen Düzey 2 İstatistikî Bölge Birimini, ifade eder.

Kuruluş

Madde 186 –

(1) Ajanslar, bölgeler esas alınarak Cumhurbaşkanlığı kararı ile kurulur. Ajans merkezinin bulunacağı il, Cumhurbaşkanlığı kararında belirtilir.

(2) Ekli listede belirtilen bölgelerin yeniden düzenlenmesine ve kurulmuş olan ajansın kaldırılmasına Cumhurbaşkanlığı yetkilidir.

(3) Ajanslar, tüzel kişiliği haiz ve bu Bölümde düzenlenmemiş bütün işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tâbidir.” (Resmî Gazete, 2018/4:md. 184-186).

Ajanslarının özelliklerine kısaca değinilecek olursak;

Sınırları içersinde faaliyet gösteren ajansların; bağımsız, esnek, yarı özerk yapıda, kar amacı gütmeyen, buldukları bölgede bölgenin şartlarına göre bölgesel kalkınmayı sağlayan kuruluşlardır.

2. 4. 2. Kalkınma Ajanslarının Genel Koordinasyonu

Genel koordinasyon görevi 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na verilmiştir. Bu çerçevede bakanlığın görevleri şu şekilde tanımlanmıştır;

- Kalkınma ajanslarının buldukları bölgedeki gelişmişlik düzeyi farklılıkları giderici önlemler olarak yeni projeler geliştirmek,
- Ajanslara ve rehberlik, danışmanlık yapmak,
- Ajanslar üzerinde denetleyici ve itici güç olarak var olmak.
- Ajansların çalışma esas ve usullerini belirleyip bunların ulusal ve uluslar arası kuruluşlardan fon sağlanmasına koordine etmek.
- Bakanlık ajansların yıllık programını kabul eder (Resmî Gazete, 2018/4: md. 187).

2. 4. 3. Kalkınma Ajanslarının Görev ve Yetkileri

4 sayılı Kararname'nin 188 maddesinde ajansların görev ve yetkilerine şu şekilde ifade edilmektedir;

- İhtiyaç halinde yerel yönetim planlarına teknik destek sağlamak
- Bölge kalkınmasını sağlayıcı projelere destek olmak
- Hali hazırda desteklenen projelerin hedefine ulaşıp ulaşmadığını denetlemek ve süreç içinde yaşanan problemlere çözüm bulmak,
- Denetim raporlarını ilgili bakanlığa sunmak,
- Bölge gelişmesinde katkıda bulunabilecek girişimcileri ve şirketlerin desteklendiği girişim fonlarına katılmak,
- Bölgedeki yerel ve kırsal kapasitelerin gelişmesini sağlayacak projelere destek vermek, bunları denetlemek,
- Bölgelerindeki yatırım potansiyelinin kullanılması için Özellikle sermaye sahipleri, kamu ve sivil toplum örgütlerini bir araya getirip ortak bir çalışma yapmalarını sağlamak,

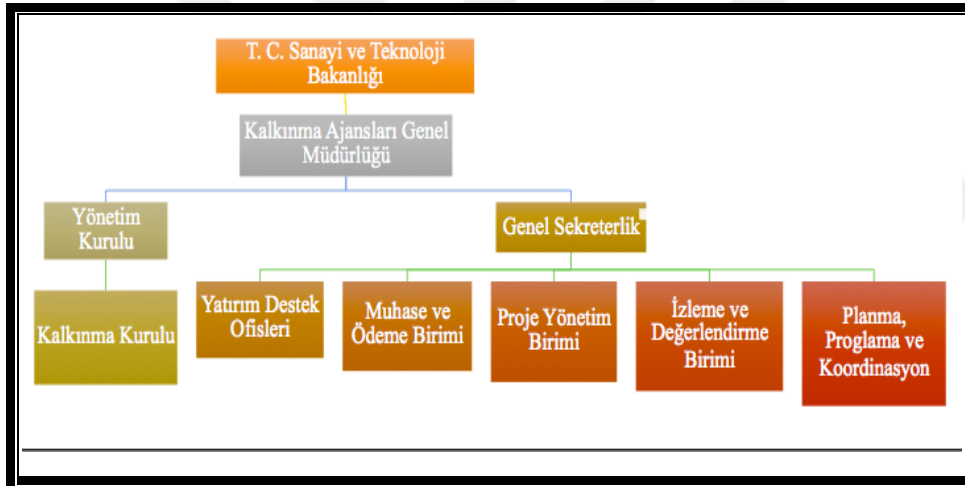
- Bölge kaynaklarının iyi tanımak ve tanıtımını yapmak,
- Yatırımcıların kamu kurum ve kuruluşlarından almaları gereken ruhsat ve izinleri takip ederek daha hızlı sonuç almalarını sağlamak
- Ajansla ilgili her türlü bilginin var olduğu bir web sitesi kurmak (Resmî Gazete, 2018/4:md. 188).

2. 4. 4. Kalkınma Ajanslarının Teşkilat Yapısı

Ajansların teşkilat yapısı;

- 1) Kalkınma kurulu
- 2) Yönetim kurulu,
- 3) Genel sekreterlik
- 4) Yatırım destek ofisleri

Çizelge 1. 4. Kalkınma ajanslarının organları⁸

⁸ 2018/4 Sayılı karamameden yazar tarafından derlenmiştir.

2. 4. 4. 1. Kalkınma Kurulunun Genel Özellikleri

- Cumhurbaşkanının kararıyla; kalkınma kuruluna, kamu kurum ve kuruluşlarına, özel sektör, sivil toplum örgütleri, üniversite ve yerel yönetim temsilcilerinden kaç kişi seçileceği, ne kadar süreli görev yapacakları belirlenirken, en fazla elli kişilik kalkınma kurulu oluşturulur.
- İki yıl süreli kurulan başkanlık yapacak bir başkan ve vekilleri yapılan ilk kurul toplantısında seçilir.
- Kurul üye tam sayısının bir fazlasıyla yılda en az iki defa toplanır ve karar oy çokluğuyla alınır.
- Kurul başkanın davetiyle toplanabileceği gibi tam üye sayısının yüzde yirmisinin isteğiyle de toplanabilir.
- Toplantı yeter sayısı olan yüzde elli artı bir üye sayısı sağlanmaz ise toplantı tarihinden sonra en fazla on beş gün içerisinde yeter sayısı aranmaksızın başkantarafından yeni bir toplantı düzenlenir (Resmî Gazete, 2018/4: md.191).

Görev ve yetkileri;

- Ajansın yıllık çalışma taslağını hazırlamak,
- Bölge gelişmesine katkıda bulunabilecek her türlü tanıtım faaliyetinde bulunup bölge sorunlarına çözüm önerisinde bulunmak,
- Özel ve sivil toplum temsilcisi ve yedeklerini seçmek,
- Yıllık faaliyet raporlarını değerlendirmek, görüşmek ve öneride bulunmak,
- İlgili bakanlığa toplantı raporlarını ve sonuç bilgesini sunmak (Resmî Gazete, 2018/4: md.192).

2. 4. 4. 2. Yönetim Kurulunun Genel Özellikleri

Ajansın karar organıdır. Yönetim kurulunun oluşumu ajansın kapsadığı illere göre değişmektedir. Ajans bir şehirden oluşmuşsa “bölgelerde vali, büyükşehir belediye başkanı, ajans genel sekreteri, sanayi odası başkanı, ticaret odası başkanı ile kalkınma kurulu tarafından özel kesim ve/veya sivil toplum kuruluşlarından seçilecek üç temsilciyle toplanır”, ajansın kapsadığı il birden fazla ise kurul; “il valileri, büyükşehir belediye başkanları veya büyükşehir olmayan illerde il merkez belediye başkanları, ajans genel sekreteri, büyükşehir olmayan illerin il genel meclisi başkanları ve ticaret ve sanayi odası başkanlarından” (Resmî Gazete, 2018/4: md.193) oluşmaktadır. Ayrıca ticaret ve sanayi odaları başkanları birden fazla şehirde faaliyet gösteren

ajanslarda iki başkanda toplantılara katılır. Toplantılara üyeler kendileri katılmak zorunda olup yerlerine başkalarını atayamazlar.

Görev ve yetkileri;

Yıllık çalışma programını kabul ederek Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının onayına sunmak. Yıllık malî raporu ve kesinleşen bütçe sonuçlarını onaylamak, ihtiyaç halinde bütçeyi revize etmek. Taşınır ve taşınmaz mal alımı, satımı ve kiralanması ile hizmet alımına karar vermek. Ayrıca personelin alımına ve fesihine karar vermek.

2. 4. 4. 3. Genel Sekreterlik

Yatırım destek ofisinin ve sekreterliğin en üst amiri olup, icra organıdır. Yönetim kuruluna karşı sorumludur.

Görev ve yetkileri;

Yönetim kurulunun kararlarını uygulamak. Yıllık çalışma programı ile bütçeyi hazırlamak ve yönetim kuruluna sunmak. Ajans gelirlerini toplamak, belirlenecek usul ve esaslar ile bütçe ve yönetim kurulu kararlarına uygun olarak harcamalarda bulunmak. Personelin performans ölçütlerini belirlemek ve performansını değerlendirmek. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına ara rapor ve yıllık faaliyet raporlarını göndermektir (Resmi Gazete, 2018/4: md.196). Ayrıca bu raporları kalkınma ve yönetim kuruluna sunmak zorundadırlar.

2. 4. 4. 4. Yatırım Destek Ofisleri

Yönetim kurulu kararı ile bölge illerinde yatırım destek ofisleri kurulur. Ofis görevleriyle ilgili olarak genel sekreterliğe karşı sorumludur.

Görevleri ve yetki alanları;

Bölge illerinde,

- Yatırımcıları bilgilendirmek ve yönlendirmek,
- İzin ve ruhsat işlemlerini takibi ve sonuçlandırılması,
- Destelemen proje ve yatırımları takip etmek ve sorunlara çözüm üretmek,
- Bölge kaynaklarının yatırımcılara sunup yatırımcıları bölgeye çekmek
- Bakanlık koordinasyonunda yurtdışı ve yurtiçi kurum ve kuruluşlar ile ortak projeler geliştirmek, ilgili kamu kuruluşlarına düzenli bilgi vermek.

2. 4. 5. Kalkınma Ajanslarına Personel Alımı

“375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 28’inci maddesine göre hizmetleri istihdam edilen uzman personel ve destek personeli eliyle yürütülür.” hükmü gereği ajanslarda görevlendirilecek personellerde aşağıdaki genel şartlar aranmaktadır;

- T.C. vatandaşı,
- Kamu haklarından yoksun olmamak,
- Yüz kızsartıcı suçlardan hükümlü bulunmamak şartları aranmaktadır.

Çizelge 1. 5. 2020 Yılı kalkınma ajansları personelinin unvanlarına göre dağılımı⁹

Ajans Adı	Genel Sekreter	Uzman*	Destek*	Sürekli İşçi*	İç Denetçi	YDO Uzman	YDO Destek Personeli	YDO Sürekli İşçi	Kadın	Erkek	Engelli	Toplam
AHİKA	1	14	5	10	0	14	0	4	12	36	1	48
ANKARAKA	1	28	8	19	1	5	0	1	27	36	1	63
BAKA	1	15	7	5	0	15	0	3	15	31	0	46
BAKKA	1	13	4	13	0	6	1	2	13	27	0	40
BEBKA	1	25	5	6	0	8	0	2	23	24	0	47
ÇKA	1	18	7	16	0	7	0	2	24	27	0	51
DAKA	1	22	5	9	0	10	3	10	12	48	0	60
DİKA	1	13	3	28	0	9	0	10	16	48	1	64
DOĞAKA	1	18	8	13	1	6	0	6	17	36	0	53
DOKA	1	16	8	27	0	10	0	7	31	38	2	69
FKA	1	14	6	9	1	12	0	8	8	43	0	51
GEKA	1	24	8	4	0	6	0	0	17	26	1	43
GMKA	1	17	6	14	0	8	1	2	19	30	0	49
İKA	1	21	7	8	0	5	0	4	13	33	0	46
İSTKA	1	22	7	8	0	3	0	0	18	23	0	41
İZKA	1	19	3	9	0	4	0	0	19	17	0	36
KARACADAĞ	1	15	6	14	0	8	0	0	8	36	0	44
KUDAKA	1	12	4	8	0	3	0	2	3	27	0	30
KUZKA	1	11	6	9	0	5	0	3	8	27	0	35
MARKA	1	13	7	14	0	17	0	4	16	40	0	56
MEVKA	1	19	8	10	0	7	0	2	9	38	0	47
OKA	1	16	5	8	0	13	0	3	13	33	0	46
ORAN	1	21	4	6	1	3	0	6	15	27	0	42
SERHAT	1	7	7	12	0	9	0	4	11	29	0	40
TRAKYAKA	1	21	6	16	0	11	0	6	29	32	0	61
ZAFER	1	19	6	9	0	12	0	3	12	38	0	50
TOPLAM	26	453	156	304	4	216	5	94	408	850	6	1258

*YDO’larda görev yapan uzman, destek ve sürekli işçi personel sayıya dahil edilmemiştir.

2. 4. 6. Kalkınma Ajanslarının Mali Yapısı

Ajansın gelirleri şunlardır;

- Genel bütçe vergi tahsilatından her ayrılan transfer ödeneği,
- Cumhurbaşkanlığınca her ilin nüfus ve gelişmişlik düzeyine göre ayrılan fonlar,
- AB ve uluslararası kuruluşlarda sağlanan fonlar, yardımlar ve bağışlar,
- Proje gelirleri, diğer gelirler, destek ödemelerinden iadeler,
- Faaliyet gelirleri ve önceki yıllardan devredenler,
- İl özel idareleri ve belediyelerden aktarılan paylar.

⁹Kalkınma Ajansları 2020 Yılı Genel Faaliyet Raporu, s.12.

Ajansın giderleri şunlardır: (Resmi Gazete, 2018/4: md.202).

- Program proje ve plan giderleri.
- Personel ve tanıtım giderleri
- Proje ve faaliyet destekleme giderleri.
- Araştırma ve geliştirme giderleri.
- Tanıtım ve eğitim giderleri.
- Taşınır ve taşınmaz mal ile hizmet alım giderleri.
- Yönetim ve eğitim giderleri,
- Görevlerle ilgili diğer giderler.

Ajansların malî ve finansal kaynaklarının elde edilmesi, kullanılması ve malî denetiminin sağlanmasında görevli ve yetkili olanlar; kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur (Resmi Gazete, 2018/4: md.203).

2. 4. 7. Kalkınma Ajanslarının Denetimi

Kalkınma ajansları dört farklı mekanizmayla denetlenmektedir;

- 1) Sayıştay denetimi
- 2) Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı denetimi
- 3) Mali yönetim yeterliliği denetimi ise Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı , Hazine ve Maliye Bakanlığında ikişer kişi ve İç İşleri Bakanlığında bir temsilcinin katılımıyla oluşturulan beş kişilik komisyon tarafından denetlenmektedir.
- 4) Sermaye Piyasası Kurulu tarafından akreditasyonunu almış bağımsız firmalar tarafından bağımsız dış denetimi yapılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ETKİNLİK ANALİZİ

2. 1. Veri Zarflama Analizi

“Veri zarflama analizi, temeli doğrusal programlamaya dayanan, benzer girdiler kullanarak benzer çıktılar üreten ‘Karar Verme Birimleri (KVB)’ nin performans verimliliklerini ölçen bir analiz yöntemidir” (Yang, vd., 2000: 343; Ramanthan, 2003: 26; Ray, 2004: 1).

Etkinliği ölçme üç farklı yöntemle gerçekleştirilmektedir. Oran analizi, veri zarflama analizi ve regresyon analizi şeklinde gösterilmektedir (Kutlar ve Kartal, 2004: 52). Bakırcı’ya göre (2006: 2), oran analizi kapsam ve amaç olarak tek boyutlu ve değişkenlerin birbirine oranlanması şeklinde bir analiz yöntemini olarak ifade edilirken, regresyon analizi geçmişin verilerini de kullanarak geleceği tahmin etmeyi hedefleyen ve veri zarflama analizi ise parametrik olmayan bir analiz yöntemi olmakla birlikte doğrusal programlama yaklaşımını esas alan bir metot olarak tanımlanmıştır.

Veri zarflama analizinin başlangıç noktasını Cooke ve Seiford’e göre (2009:1-2), karşılaştırılabilir karar verme birimlerinin en iyi uygulamalarının tespit edilmesi ve verimli bir sınır oluşturulması yani uygulanan yöntemle, etkin olmayan birimlerin etkinlik seviyesini ölçmek ve etkisiz birimlerin etkin hale getirilmesi için gerekli şartların belirlenmesine olanak sağlamaktır, şeklinde ifade edilmiştir.

2. 2. Veri Zarflama Analizinin Güçlü ve Zayıf Yönleri

2. 2. 1 Güçlü yönleri “Alçılar’a göre, (2006: 31-32):

VZA, genel olarak fiziksel çıktı ve girdi ölçüleriyle test edilmiştir, sonuç olarak yöntem teknik, girdi-çıktı etkinliği ile sınırlandırılmıştır.

Etkinsizlik belirlendiğinde,

- VZA aynı çıktıların daha az girdiyle üretilebileceğini söyler. Yöntemin yetenekleri, çıktı ve girdilere göreli fiyatlar veya öncelikli ağırlıklar tahsis etmek suretiyle güçlendirilebilir.
- VZA’nın uygulanması, özellikle denetim elemanlarının tüm ilgili girdi ve çıktıları tanımlamak suretiyle üretim veya hizmet çevresini daha iyi tanımlarını sağlar.
- VZA, yeniden başvuruyu mümkün kılan bir veri tabanı oluşturmayı özendirir.
- Dokümantasyonu güçlendirir.

2. 2. 2. Zayıf yönleri:

- VZA girdi ve çıktıların ayrı ayrı etkinliğini ölçemez, bunun yerine tümünü dikkate alarak etkinlik ölçer.
- VZA’dan elde edilen sonuçlar seçilen girdi ve çıktı kümelerine bağlıdır.
- Farklı girdi ve çıktı kümeleri için farklı sonuçlar ortaya çıkarabilir.
- Yöntemin kullanımı, VZA kullanılmasının uygun olup olmadığının belirlenmesinden sonuçların yorumlanmasına kadar kullanıcı tecrübe ve bilgisine bağlı olabilir.
- Bazı etkinsizlik durumları kontrol edilemeyen bileşenlere bağlı olabilir. Bu durumda belirlenen hedeflere ulaşmak mümkün değildir.
- VZA, etkin olmayan bir karar biriminin performansını, kümesindeki görece olarak etkin karar birimlerinin seviyesine çıkarmak için alternatif yollar belirler. Ancak yöntem, etkin olmayan karar birimini etkin üretim ilişkisine ulaştıracak tek bir yol önermez.
- Bir VZA etkinlik çalışması için ilgili çıktı ve girdilerin belirlenme yöntemleri çok önemlidir. İlgili girdi ve çıktılar inceleme dışı bırakıldığında, bunların

ölçülmesi çok zor veya imkânsız olduğunda, yöntemin verdiği sonuçlar yanıltıcı veya yanlı olabilir.

- Karar birimlerinin sayısı girdi ve çıktılarının toplam sayısı ile karşılaştırıldığında yeterince büyük değilse VZA'nın ayırıcı kuvveti zayıflar.” VZA'nın güçlü ve zayıf yönlerini bu şekilde sınıflandırılabilir.

2. 3. Veri Zarflama Analizinin Adımları

- 1) Gözlem kümesinin seçilmesi
- 2) Girdi ve çıktı kümelerinin seçilmesi
- 3) VZA ile görelî etkinlik ölçümü

2. 3. 1. Gözlem Kümesinin Seçilmesi

Veri zarflama analizinde yapılması gereken ilk adım; uygun ve doğru karar verme birimlerini seçmektir. Çünkü girdi çıktı verilerinden yola çıkarak karar verme birimlerinin verimliliğini belirlemek esastır. Aynı zamanda sonuçların karar verme birimlerinden etkilenmemesi için, aynı şartlarda ve homojen olmalıdır. Ayrıca karar verme birimlerinin en az girdi çıktı değişkenlerinin çarpımının iki katından büyük ya da eşit olması gerekmektedir.

2. 3. 2. Girdi Çıktı Kümelerinin Seçilmesi

Karar verme birimlerinin etkinliklerinin karşılaştırılması girdi çıktı değişkenlerine bağlıdır. Karşılaştırılması yapılacak karar verme birimleri için aynı girdi aynı çıktı değerleri baz alınmalıdır. Çünkü farklı girdi çıktılarla verimlilik karşılaştırılmasında sonuçları değişmektedir. Analizlerde buna dikkat edilmesi gerekmektedir. Diğer bir hususta analizde kullanılacak girdi ve çıktılarının, etkinliği en iyi belirtecek değişkenler olmalarıdır.

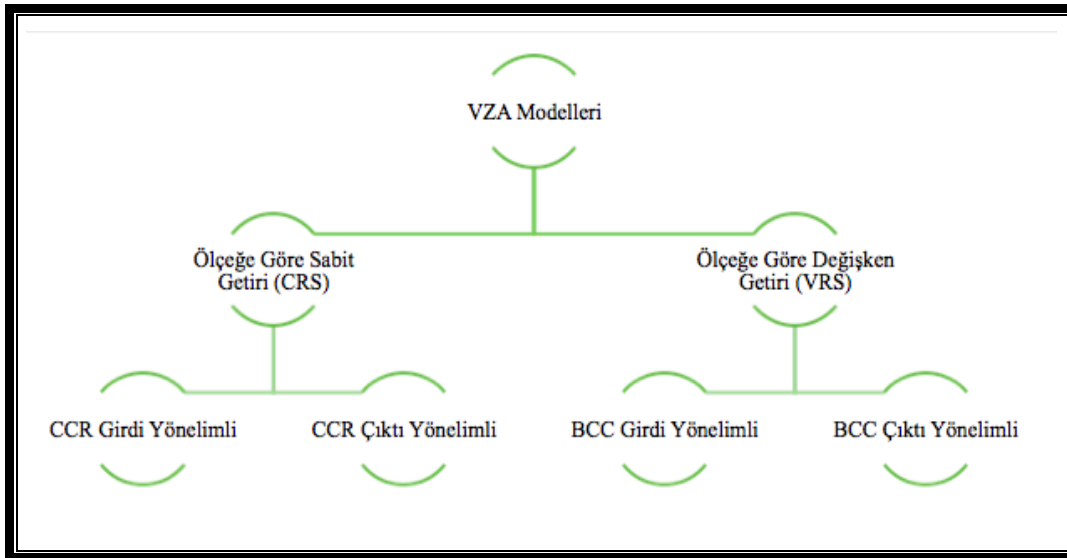
2. 3. 3. Veri Zarflama Analiziyle Görelî Etkinlik Ölçümü

Veri zarflama analizinin son aşaması etkinlik skorlarının çeşitli paket programları yardımıyla analiz edilmesi ve değerlendirilmesidir. Etkin olan ve etkin olmayan tüm karar verme birimleri için ortak sonuçlar elde edilmeye çalışılır. Veri zarflama analizi, kaynakların maksimum verimlilikte kullanılarak, minimum girdi için iyileştirme önerilerinde bulunmaktadır.

2. 4. Veri Zarflama Analizi Modelleri

Veri zarflama analizinde genel anlamda iki çeşit model vardır. Bunlar; CCR ve BCC 'dir. Ancak bunlardan türetilmiş alt modelleri de mevcuttur. Çizelge 2. 1'de en yaygın kullanılan modellere değinilmiştir. Ana modellere kısaca değinecek olursak; bu modellerden ilki 1978 yılında Cooper, Charnes ve Rhodes tarafından bulunmuş ve adlarının baş harfleriyle anılan CCR modelidir. Model sabit getiri varsayımına dayanmakta yani karar verme birimlerinin toplam etkinliğini belirlenmek isteniyorsa bu model tercih edilmelidir. Diğer modelimiz ise 1984 yılında yine adlarının baş harflerini alan Banker, Cooper ve Charnes tarafından oluşturulmuş BBC modelidir. Bu modelimizde değişen getiri varsayımına dayanmakta yani karar verme birimlerinin teknik etkinliklerini ele almaktadır. CCR ve BCC modelleri girdi ve çıktı yönlü olarak değerlendirilmeye alınabilir. Burada belirleyici olan karar verme birimlerinin hangi yönde etkinliklerinin tespit edilmek istenmesidir. Karar verme birimlerinde çıktı yönlü tercih yapıldığında, elde bulunan girdilerden çıkarılabilecek en etkin çıktı değerini belirlerken; girdi yönlü tercih yapıldığında ise elde bulunan çıktılardan en etkin verimi alabilmek için en etkin girdi değerini belirlemektedir. Burada önemli olan karar verme birimlerinin hangi yönde etkinliğinin belirlenmek istenmesidir.

Çizelge 2. 1. Veri zarflama modelleri¹⁰

¹⁰ Kaynak: Veri zarflama analizi bilgileri ışığında yazar tarafından derlenmiştir.

Veri zarflama analizi yöntemi aşağıdaki gibi gruplandırılır “(Şengül, Eslemian ve Eren, 2013: 85):

- CCR (Charnes-Cooper-Rhodes) Modeli
- BCC (Banker-Charnes- Cooper) Modeli
- Ölçeğe Göre Sabit Getirili Model (Constant Return Scale Model) (CRS)
- Ölçeğe Göre Değişken Getirili Model (Variable Return Scale Model) (VRS)
- Ölçeğe Göre Azalan Getirili Model (Decreasing Scale Model) (DRS)
- Ölçeğe Göre Artan Getirili Model (Increasing Return Scale Model) (IRS)
- Toplamsal Model (Additive Model)
- Aylak Tabanlı Ölçüm Modeli (Slacks Based Measurement Model) (SBM)
- Süper Aylak Tabanlı Model (SupSBM)”

2. 5. Veri Zarflama Analizinin Matematiksel Yapısı

Veri zarflama analizinde, karar verme birimlerinin (j) etkinlik kriteri aşağıdaki formülde gösterildiği gibi çıktı ağırlıklarının çıktı miktarlarıyla çarpımlarının toplamının, girdi ağırlıklarının girdi miktarlarına çarpımlarının toplamına bölünmesiyle bulunur.

$$\frac{u_1y_1+u_2y_2+\dots+u_t y_t}{v_1x_1+v_2x_2+\dots+v_i x_i} \quad 2. 1$$

u_t = n. çıktının ağırlığı

v_i = m. girdinin ağırlığı

y_t = n. çıktının miktarı

x_i = m. girdinin miktarı

Veri zarflama analizi yöntemi iki şekilde iki şekilde kullanılmaktadır. Birinci yöntem kullanım amacı hedef çıktıyı en verimli biçimde elde edebilmek için en verimli girdiği elde etmeyi amaçlarken, ikinci yöntemde ise eldeki girdiler ile en verimli çıktıya ulaşmayı hedefler. CCR yönteminde ise bu iki metodu da kullanabiliriz.

2. 5. 1. Girdi Odaklı CCR Yöntemi

CCR, ölçeğe göre sabit getiri varsayımına dayanmaktadır. Eğer j karar biriminin etkinliği h_j ise amaç, bu değer maksimizasyonu olmalıdır. Bu durumda amaç fonksiyonu girdi odaklılık varsayımı altında aşağıdaki formülde olduğu gibi ifade edilebilir.

$$Enbh_j = \frac{\sum_{t=1}^n u_t y_t}{\sum_{i=1}^m v_i x_i} \quad 2.2$$

Kısıtlar:

$$\frac{\sum_{t=1}^n u_t y_t}{\sum_{i=1}^m v_i x_i} \leq 1 \implies u_t \geq 0, v_i \geq 0 \quad 2.3$$

Kesirli programlama setinin çözümü doğrusal programlamaya göre güçtür. Yukarıdaki formüller doğrusal programlama mantığı ile ifade edildiğinde aşağıda bulunan formüller elde edilir.

$$Enbh_j = \sum_{t=1}^n u_t y_t, \quad \sum_{i=1}^m v_i x_i = 1$$

$$\sum_{t=1}^n u_t y_t - \sum_{i=1}^m v_i x_i \geq 0, \quad u_t, v_i \geq 0 \quad 2.4$$

2.5.2. Çıktı Odaklı CCR Yöntemi

Eğer çıktı odaklılık durumu için CCR yöntemi kullanılacaksa bu durumda doğrusal programlama modeli aşağıdaki formüllerdeki gibi olmaktadır.

$$Enkg_j = \sum_{i=1}^m v_i x_i, \quad \sum_{t=1}^n u_t y_t = 1$$

$$-\sum_{t=1}^n u_t y_t + \sum_{i=1}^m v_i x_i \geq 0 \quad u_t, v_i \geq 0 \quad 2.5$$

Tüm karar verme birimleri için yukarıda değindiğimiz modellerden hangisi kullanılırsa kullanılsın CCR yöntemiyle analiz edilmek isteniyorsa her birim için toplam etkinlik ölçütü elde edilecektir. Bu ölçütler neticesinde 1 eşit olanlar etkin; 1'den küçük olanlar ise etkinsiz olarak yorumlanacaklardır (Tatlıdil, 2005: 2).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜZEY 2 BÖLGELERİNDE KURULAN KALKINMA AJANSLARI VE ETKİNLİKLERİNİN ÖLÇÜMÜ

3. 1. Literatür Taraması

Kırankabeş (2013), 2010 yılı faaliyet raporunda yer alan 25 kalkınma ajansına ait verileri ölçeğe göre sabit getiri modeli (CRS) tercih edilerek, veri zarflama yöntemiyle analiz etmeye çalışmıştır. Sonuç olarak; İstanbul Kalkınma Ajansı ilk sırayı alırken onu Trakya ve Zafer Kalkınma Ajansı takip etmiştir. Diğer kalkınma ajansları ise etkin bulunmamıştır.

Şimşek (2013), 2010 yılına ait kalkınma ajansları verilerini kullanarak; hizmetlerin, kaynakların ne derece etkin kullanıldığını araştırma amacıyla veri zarflama yöntemini kullanarak analiz etmiştir. Etkinlik analizini tespit etmek amacıyla beş ayrı model kurarak incelemeye çalışmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde; birinci modelde 18 ajans değerlendirilmiş 8'i etkin, ikinci modelde 14 ajans değerlendirilmiş 5'i etkin, üçüncü modelde 20 ajans değerlendirilmiş 2 ajans etkin, dördüncü modelde 15 ajans değerlendirilmiş 3'ü etkin ve son modelde 26 ajans değerlendirilmiş 5 ajans etkin bulunulmuştur.

Tarı ve diğerleri (2017), 2012 yılına ait veriler veri zarflama yöntemiyle analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçların ajans yöneticileri için strateji oluşturmalarında fayda sağlayacağı düşünülmüştür. CCR ve BCC modelleriyle yapılan analizler neticesinde; CCR modeliyle 26 ajanstaki 5'i verimli bulunurken, BCC modeliyle yapılan analizden de 16 ajans verimli bulunmuştur.

Akpınar ve Keskin (2018), Zafer Kalkınma Ajansının bağlı olduğu illerde (Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa, Uşak) etkinliğini ölçmek amacıyla VZA yöntemi

kullanmışlardır. Bulgular neticesinde; Uşak ve Kütahya illeri ajansın sunduğu destek programlarını etkin kullandığı, Manisa'nın başarılı proje sayısı itibarıyla birinci sırada olmasına rağmen yöresel kalkınmada etkin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aksu (2019), 2015-2016 yıllarına ait ajans verilerini, karşılaştırmalı olarak veri zarflama yöntemiyle analiz etmeye çalışmıştır. 26 ajanstan 19 ajansın verileri tam olduğu için çalışmasına 19 ajansın verilerini kullanarak çıktı yönelimli CCR modeli çalışılmıştır. Sonuç olarak; 2015 yılında etkin olan ajans sayısı 7 olarak bulunulmuş, 2016 ise 10 ajans etkin olarak tespit edilmiştir. Süper etkinlik hesaplamasıyla 2015-2016 yıllarında İstanbul ve Dicle Kalkınma Ajansları ilk iki sırada yer almışlardır.

Tezin bu kısmında; yapılmış olan diğer çalışmalardan farkı, Düzey 2 bölgelerinde kurulan kalkınma ajanslarının gerçekleştirdiği faaliyetler ve uyguladıkları programlar doğrultusunda etkinliklerini ölçmek ve birbirlerine göre performanslarını karşılaştırmaktır. Bu etkinliğin ölçülmesinde girdi odaklı CCR modeli tercih edilmiştir.

3. 2. Kalkınma Ajanslarının Etkinliğini VZA Yöntemiyle Analizi

Araştırmanın konusu, amacı, önemi, veri toplama süreci ve analizde kullanılan yöntem belirtildikten sonra uygulamaya geçilecektir.

3. 2. 1. Konusu

Düzey 2 bölgelerinde faaliyet gösteren kalkınma ajanslarının yetkileri çerçevesinde kaynaklarını verimli olarak kullanıp kullanmadıklarını belirlemek amacıyla bu çalışmaya yer verilmiştir.

3. 2. 2. Amacı

Kalkınma ajanslarının faaliyette buldukları alanlarda, etkinlik ölçümü yapmak ve eldeki bilgiler ışığında ajansların görev ve sorumluluklarını ortaya çıkarmaktır. Etkin olan ajanslar faaliyetlerine devam ederlerken, etkin olmayanlarsa hangi noktalarda eksik iseler o kısımlarını tamamlayacaklardır. Çünkü Kalkınma ajansları hizmet verdikleri bölgelerde, eksiklikleri doğrultusunda sahip olduğu kaynakları kullanarak bölgenin gelişmesine katkı sağlamak durumundadır.

3. 2. 3. Önemi

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde ajansların görev ve yetkileri şu şekilde ifade edilmiştir; “Yerel yönetimlerin plânlama çalışmalarına teknik destek sağlamak, plân ve programlarının uygulanmasını sağlamak, girişimcilerin desteklenmesi için girişim sermayesi fonlarına katılım sağlamak, kırsal ve yerel kalkınma kapsamındaki projelere destek sağlamak, kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğini geliştirmek, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemleri tek elden takip ve koordine etmek...” gibi görevlere sahiptir. Bu yüzden sahip olduğu sorumlulukları çerçevesinde elde edilen başarının gösterilmesi, kaynakların verimli kullanılıp kullanılmadığını gösterilmesi önemli bir yere sahip olacaktır.

3. 2. 4. Yöntem

Bu çalışmada, kalkınma ajanslarının 2016-2020 dönemlerine ait yıllık genel faaliyet raporlarından elde edilen veriler Veri Zarflama Analizi (VZA) yöntemiyle karşılaştırmalı olarak belirlenmeye çalışılmıştır.

3. 2. 4. 1. Kapsam ve Sınırlılıklar

Düzey 2 bölgelerinde kurulan kalkınma ajanslarının 2016-2020 yıllarına ait performans etkinlikleri karşılaştırmalı şekilde ele alınmıştır.

3. 2. 4. 2. Veri Toplama Tekniği ve Verilerin Analizi

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının yayınladığı; yıllık Kalkınma Ajansları Genel Faaliyet Raporlarından derlenip, RStudio paket programı kullanılarak çözülmüştür.

3. 3. Karar Verme Birimlerinin Belirlenmesi

Kuruldukları günden bugüne kadar faaliyet gösteren ajanslar, bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını azaltmak amacıyla hizmet vermektedirler. Bu hizmetlerinde etkin olup olmadığını belirlemek amacıyla Türkiye’de Düzey 2 bölgelerinde kurulmuş olan 26 kalkınma ajansının 2016-2020 yılları arasındaki etkinlikleri karşılaştırılmalı olarak değerlendirilmiştir.

Türkiye’de Düzey 2 bölgelerinde hizmet eden 26 kalkınma ajansı “İSTKA, KUZKA, KARACADAĞ, AHİLER, İZKA, GEKA, SERHAT, BEBKA, BAKKA, MARKA, ANKARAKA, GMKA, MEVLANA, BAKA, İPEKYOLU, ÇKA, DOĞAKA, ORAN, OKA, TRAKYA, DOKA, KUDAKA, FIRAT, DAKA, ZAFER, DİKA” veri zarflama analizindeki karar verme birimleri olarak belirlenmiştir.

3. 4. Girdi ve Çıktı Değişkenlerinin Belirlenmesi

Veri zarflama analizi modelinde, karar verme birimlerinin etkinliğini ölçmek amacıyla birden fazla çıktı ve girdi değişkeninin kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Burada önemli olan yeterli sayıda karar verme biriminin olmasıdır. Yapılmış olan çalışmalarda karar verme birim sayılarıyla ilgili çok fazla görüşe rastlanmıştır. Görüşlerden biri, karar verme birim sayısının en az girdi ve çıktı değişkenlerinin çarpımının 2 katına eşit veya büyük olmasıdır. Çalışmamızda buna dikkat edilerek 4 girdi 3 çıktı (4 x 3 x 2 = 24) değişken kullanılmıştır. Etkinliği ölçülecek karar verme birim sayısı 26 olduğundan, (26>24) analizimizde gerekli şart sağlanmış olur.

Çizelge 3. 1. Girdi çıktı değişkenleri

Girdi	Kısaltmalar	Çıktı	Kısaltmalar
1 Proje ve Faaliyet Destekleme Giderleri*	PFDG	1 Kabul Edilen Proje Sayısı**	KPS
2 Personel Sayısı***	PS	2 Faaliyet Gelirleri*	FG
3 Proje Başvuru Sayısı**	PBS	3 Gelirler Toplamı*	GT
4 Genel Hizmet Giderleri* (Personel Giderleri Dahil)	GHG		

* Cari Fiyatlarla, Bin TL

** Sayı / Adet

*** Kişi

3. 5. Modelin Belirlenmesi ve Analiz Yöntemi

Veri zarflama analizi çok geniş kullanım alanına sahiptir. Bu yüzden girdi ve çıktı değişkenleri burada hangi yöntemi kullanmamız gerektiğine yardımcı olmaktadır. Karar verme birimlerinin girdiler üzerinde kontrol gücü biraz veya hiç bulunmuyorsa çıktı odaklı yöntem; çıktılar üzerinde kontrolü biraz veya hiç bulunmuyorsa girdi odaklı bir yöntem seçilmelidir.

Çalışmamızda ajansların yürüttükleri faaliyetlerin etkinlik derecelerini belirtmek amacıyla RStudio programda girdi odaklı CCR (girdi odaklı, konveks yapılı, radyal uzaklık, sabit ölçekli getiri) modeli kullanılmıştır.

Girdi odaklı CCR modelinde belirlenen çıktı bileşimlerinin etkin şekilde üretilmesi amacıyla uygulanacak olan girdi miktarlarının ne kadar olması gerektiğini belirtir. Etkinliği ölçülen karar verme birimlerine ait girdilerin ne kadar azaltılması gerektiği bulunmaktadır. Sonuç olarak; ajansların gerçek girdi düzeyi, en iyi düzeydeki girdi düzeyi ile karşılaştırılarak ajansların etkin olması için gereken iyileşmeyi göstermektedir.

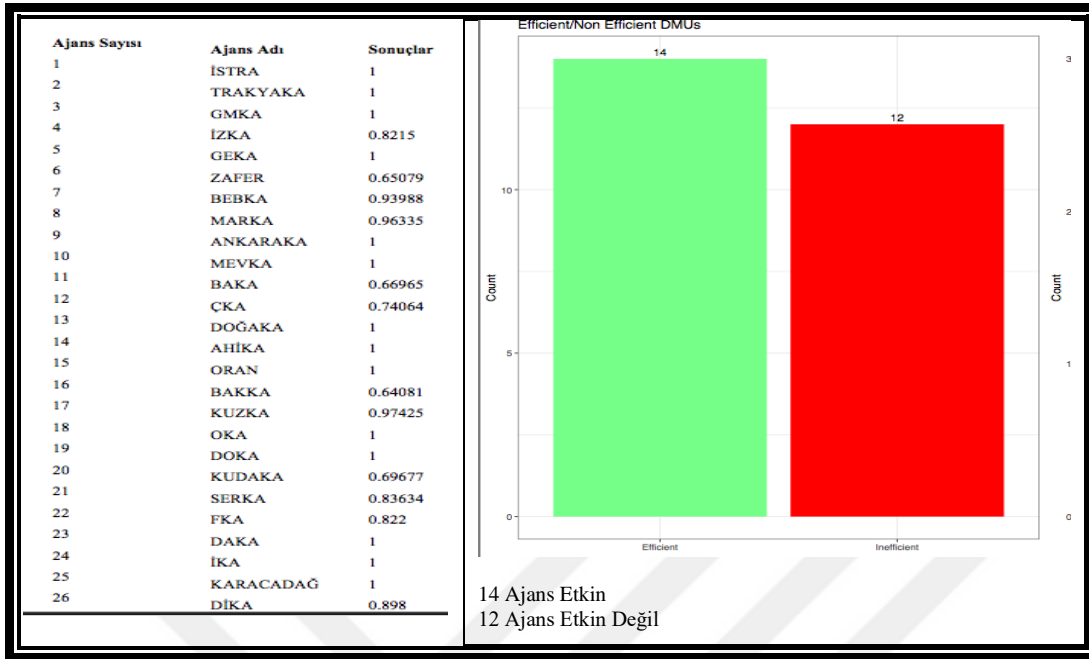
3. 6. Veri Zarflama Analizinin Bulguları

2016-2020 yılları arasındaki ajans verileri dikkate alınarak her yıl verileri tek tek incelenmiş, yıllar birbirleriyle karşılaştırılarak değerlendirme yapılmış ve etkin olmayan ajanlara nerelerde eksiklikleri olduğu konusunda bilgi verilmeye çalışılmıştır.

3. 6. 1. 2016 Yılına Ait VZA Sonuçları

2016 yılında 14 ajans “İSTRA, TRAKYAKA, GMKA, GEKA, ANKARAKA, MEVKA, DOĞAKA, AHİKA, ORAN, OKA, DOKA, DAKA, İKA, KARACADAĞ” etkinken 12 ajans ise “İZKA, FKA, MARKA, BAKA, ÇKA, BAKKA, KUZKA, ZAFER, KUDAKA, SERKA, BEBKA, DİKA” etkin değildir. Analiz sonuçları çizelge 3. 2’de belirtilmiştir.

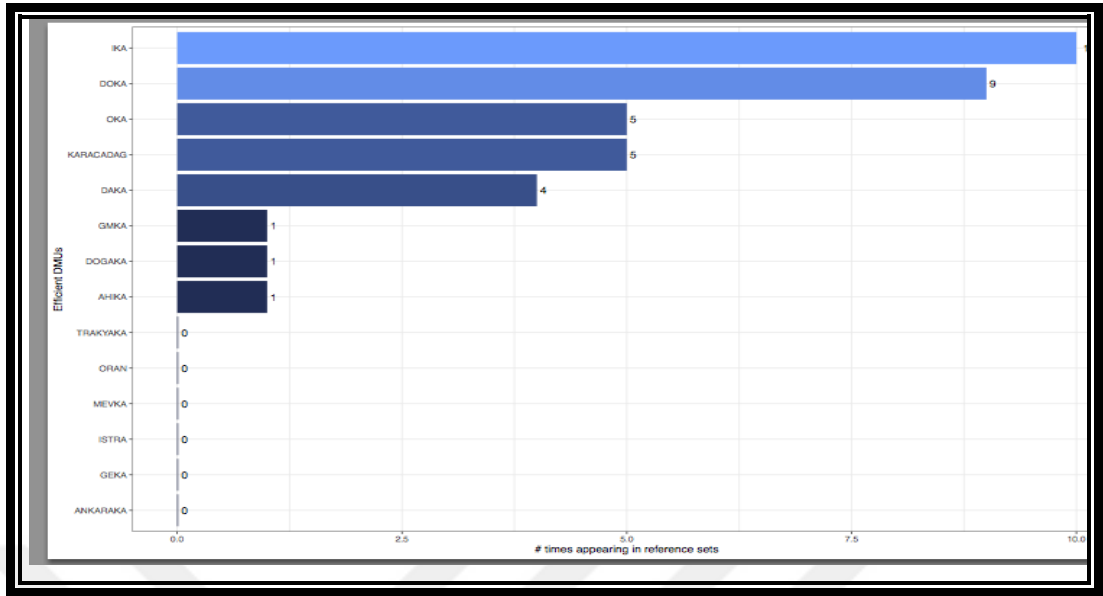
Çizelge 3. 2. 2016 Yılı girdi odaklı CCR etkinlik sonuçları

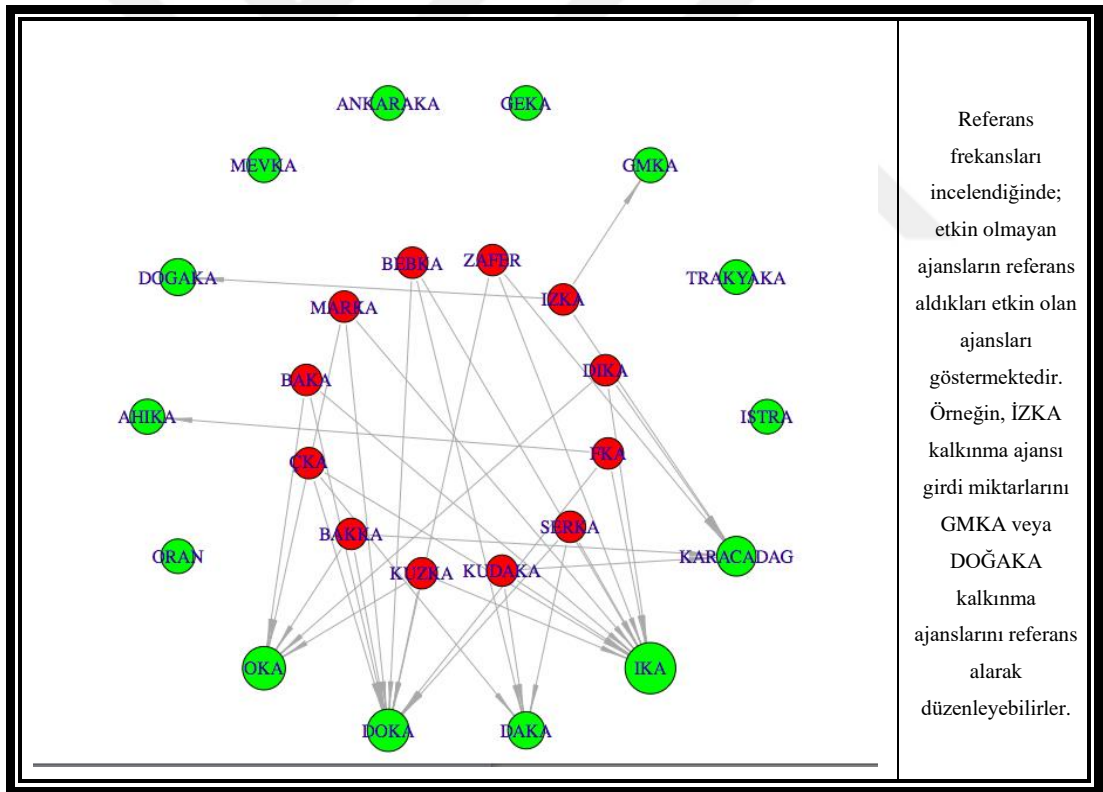
3. 6. 1. 1. Referans Alınan Ajanslar

Grafik 3. 1 değerleri incelendiğın etkin olan ajanslardan İKA 10, DOKA 9, OKA ve KARACADAĞ 5, DAKA 4, GMKA, DOĞAKA ve AHİKA 1 kez referans olarak gösterilmiştir.

Grafik 3. 1. Referans alınan ajanslar

Grafik 3. 2. Referans frekansı

Çizelge 3. 3. 2016 Yılı etkin olmayan ajansların girdi ve çıktı miktarları

Etkin Olmayan Ajanslar	Girdi ve Çıktı Değişkenleri	PFDG	PS	PBS	GHG	KPS	FG	GT
	Değişken Verileri							
İZKA	Orijinal Veri	16 457	26	181	11 267	36	88	25 176
	Hedef Veri	10 828	21	149	9 252	43	88	25 176
	Sonuç	-5 629	-5	-32	-2 015	7	-	-
	Yüzdellik Oran (%)	-34	-19	-18	-18	19	-	-
ZAFER	Orijinal Veri	16 396	36	218	12 161	57	70	26 107
	Hedef Veri	10 643	21	161	8 976	57	70	26 107
	Sonuç	-5 753	-15	-57	-3 185	-	-	-
	Yüzdellik Oran (%)	-35	-42	-26	-26	-	-	-
BEBKA	Orijinal Veri	16 681	35	199	18 693	94	1	31 022
	Hedef Veri	15 678	33	187	13 805	94	50	32 366
	Sonuç	-1 003	-2	-12	-4 888	-	49	1 344
	Yüzdellik Oran (%)	-6	-6	-6	-26	-	4900	4
MARKA	Orijinal Veri	9 803	28	257	12 891	78	0	30 667
	Hedef Veri	9 444	27	170	11 400	78	48	30 667
	Sonuç	-359	-1	-87	-1 491	-	48	-
	Yüzdellik Oran (%)	-4	-4	-34	-12	-	-	-
BAKA	Orijinal Veri	14 066	29	242	21 892	67	0	26 070
	Hedef Veri	9 419	19	144	9 105	67	24	26 070
	Sonuç	-4 647	-10	-98	-12 787	-	24	-
	Yüzdellik Oran (%)	-33	-34	-40	-58	-	-	-
ÇKA	Orijinal Veri	13 273	35	221	24 643	77	30	26 620
	Hedef Veri	9 830	25	164	10 495	77	0.47	26 807
	Sonuç	-3 443	-10	-57	-14 148	-	30	187
	Yüzdellik Oran (%)	-26	-29	-26	-57	-	-98	1
BAKKA	Orijinal Veri	12 681	22	55	7 669	9	3	16 943
	Hedef Veri	8 126	10	35	4 914	15	18	16 943
	Sonuç	-4 555	-12	-20	-2 755	6	15	-
	Yüzdellik Oran (%)	-36	-55	-36	-36	67	500	-
KUZKA	Orijinal Veri	5 441	19	84	10 825	36	6	19 533
	Hedef Veri	5 300	18	77	7 996	36	33	19 533
	Sonuç	-141	-1	-7	-2 829	-	27	-
	Yüzdellik Oran (%)	-3	-5	-8	-26	-	450	-
KUDAKA	Orijinal Veri	36 382	25	170	9 980	51	25	28 659
	Hedef Veri	15 200	15	118	6 953	51	28	28 659
	Sonuç	-21 182	-10	-52	-3 027	-	3	-
	Yüzdellik Oran (%)	-58	-40	-31	-30	-	12	-
SERKA	Orijinal Veri	13 431	27	237	11 247	92	1	23 040
	Hedef Veri	11 232	22	198	9 406	92	33	27 473
	Sonuç	-2 199	-5	-39	-1 841	-	32	4 433
	Yüzdellik Oran (%)	-16	-19	-16	-16	-	3200	19
FKA	Orijinal Veri	11 213	29	256	13 135	90	1	22 685
	Hedef Veri	9 223	23	211	10 804	90	31	27 028
	Sonuç	-1 990	-6	-45	-2 331	-	30	4 343
	Yüzdellik Oran (%)	-18	-21	-18	-18	-	3000	19
DİKA	Orijinal Veri	12 681	21	79	21 895	32	0	27 842
	Hedef Veri	11 399	19	67	9 578	32	24	27 842
	Sonuç	-1 282	-2	-21	12 317	-	24	-
	Yüzdellik Oran (%)	-10	-10	-27	-56	-	-	-

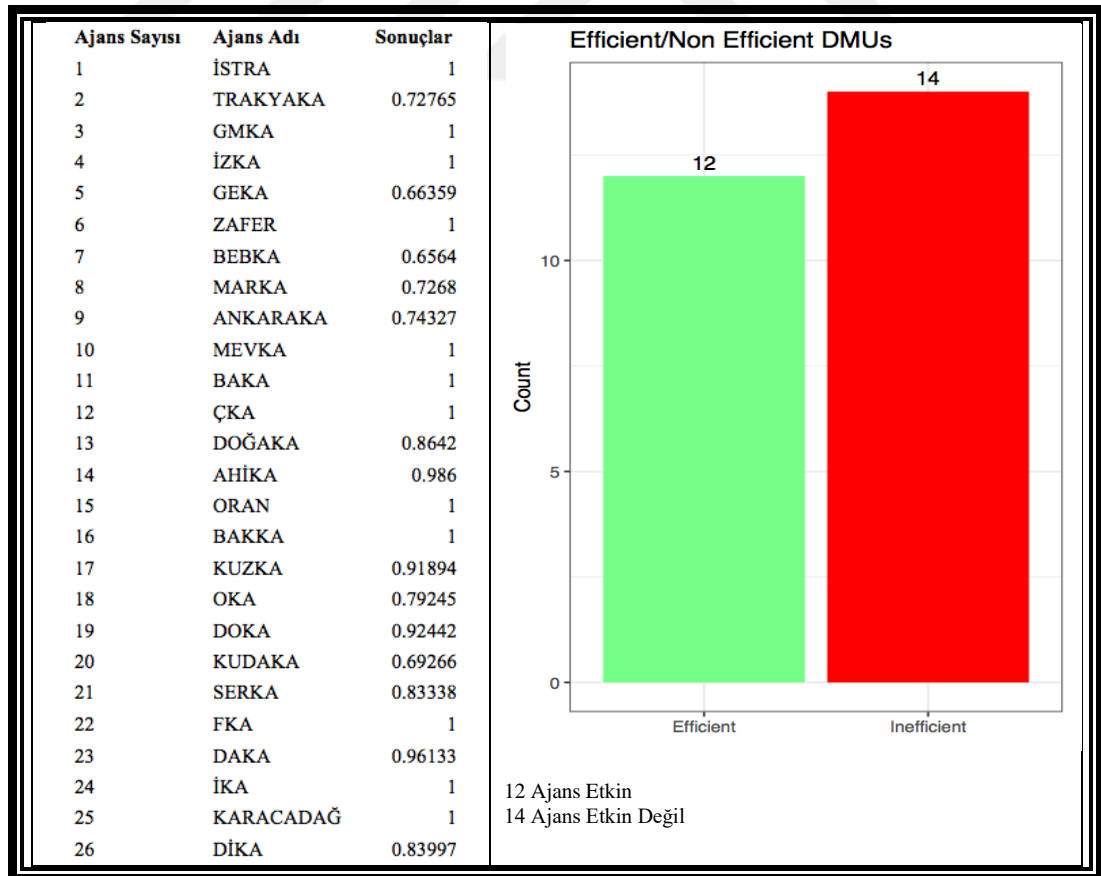
2016 yılının etkinliğini incelediğimizde etkin olmayan ajansların girdi ve çıktı değişkenlerinde değişiklikler yaparak etkin duruma gelme olasılıkları vardır. Yukarıdaki çizelge değerlerini incelediğimizde yapılması gereken değişiklikler görülmektedir. Örneğin KUZKA kalkınma ajansının verilerini incelediğimizde etkin duruma gelebilmesi için girdi değişkenlerinden Proje Faaliyet Destekleme Giderleri %3, Personel Sayısını %5, Proje Başvuru Sayısı %8, Genel Hizmet Giderlerini %26

azaltıp, çıktı değişkenlerinden Faaliyet Gelirlerini %450 artırırsa etkin duruma gelebilmektedir. Başka örnekte; ZAFER kalkınma ajansının verilerini ele aldığımızda, çıktı verileri sabitken yani herhangi bir değişiklik yapmadan girdi verilerinde değişiklikler (Proje Faaliyet Destekleme Giderleri %35, Personel Sayısı %42, Proje Başvuru Sayısı ve Genel Hizmet Giderleri %26 azaltılarak) yaparak etkin duruma gelebilmektedir. Diğer kalkınma ajanslarının verilerini incelediğimizde de etkin olmayan kalkınma ajanslarının girdi ve çıktı değişkenlerinde yapılması gereken değişiklikler çizelgede ayrıntılı şekilde çözülmüştür.

3. 6. 2. 2017 Yılına Ait VZA Sonuçları

2017 yılında 12 ajans “İSTRA, GMKA, İZKA, ZAFER, MEVKA, BAKA, ÇKA, ORAN, BAKKA, FKA, İKA, KARACADAĞ” etkinken 14 ajans ise “TRAKYAKA, GEKA, BEBKA, MARKA, ANKARAKA, DOĞAKA, AHİKA, KUZKA, OKA, DOKA, KUDAKA, SERKA, DAKA, DİKA” etkin değildir. Analiz sonuçları çizelge 3. 4’te belirtilmiştir.

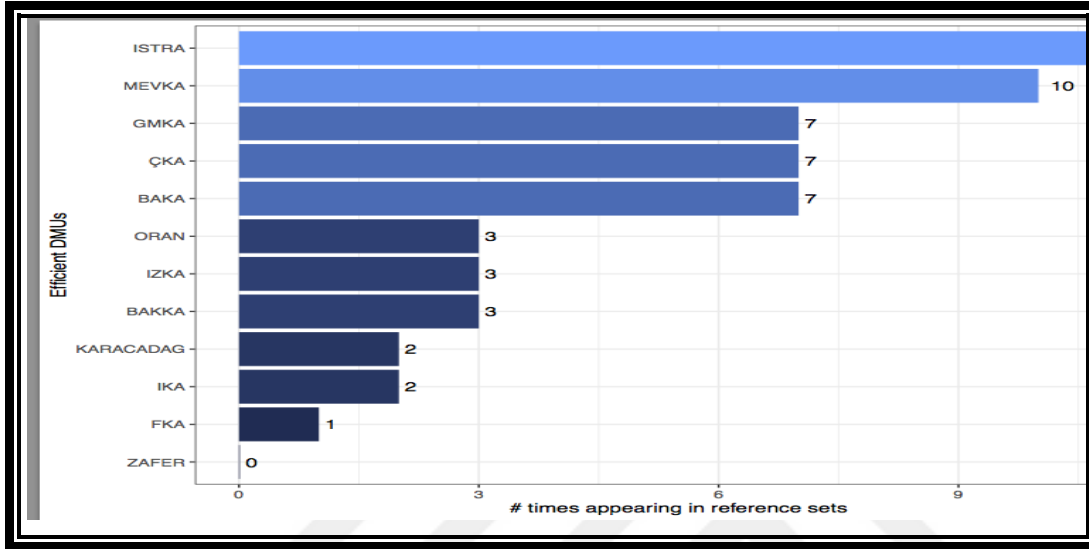
Çizelge 3. 4. 2017 Yılı girdi odaklı CCR etkinlik sonuçları

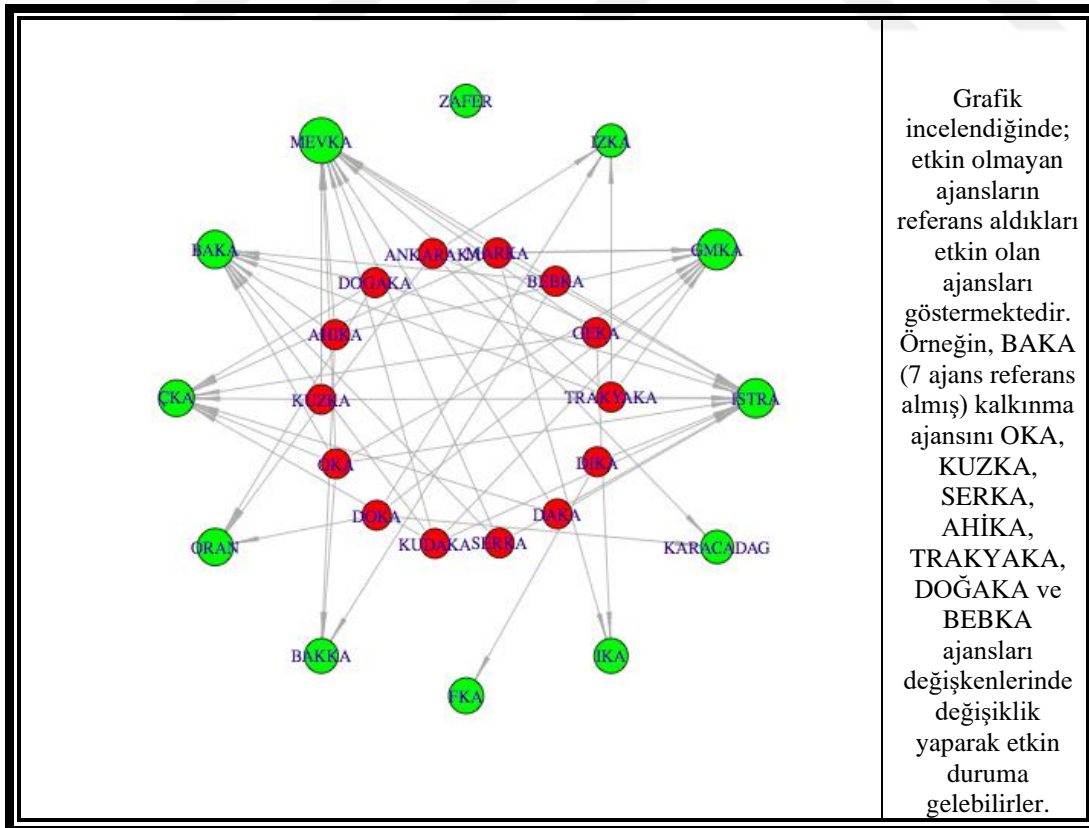
3. 6. 2. 1. Referans Alınan Ajanslar

Grafik 3. 3 değerleri incelendiğın etkin olan ajanslardan İSTRA 11, MEVKA 10, GMKA, ÇKA, BAKA 7, ORAN, İZKA, BAKKA 3, KARACADAĞ, İKA 2 ve FKA 1 kez referans olarak gösterilmiştir.

Grafik 3. 3. Referans alınan ajanslar

Grafik 3. 4. Referans frekansı

Çizelge 3. 5. 2017 Yılı etkin olmayan ajansların girdi ve çıktı miktarları

Etkin Olmayan Ajanslar	Girdi ve Çıktı Değişkenleri	PFDG	PS	PBS	GHG	KPS	FG	GT
	Değişken Verileri							
TRAKYAKA	Orijinal Veri	9 240	32	86	17 696	52	26	25 378
	Hedef Veri	6 723	23	63	10 046	52	26	25 378
	Sonuç	-2 517	-9	-23	-7 650	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-27	-28	-27	-43	-	-	-
GEKA	Orijinal Veri	8 005	34	142	12 882	45	5	31 599
	Hedef Veri	5 312	21	79	8 548	45	41	31 599
	Sonuç	-2 693	-13	-63	-4 334	-	36	-
	Yüzdelik Oran (%)	-34	-38	-44	-34	-	720	-
BEBKA	Orijinal Veri	21 779	33	75	14 563	40	1	40 162
	Hedef Veri	14 296	21	49	9 559	40	12	40 162
	Sonuç	-7 483	-12	-26	-5 004	-	11	-
	Yüzdelik Oran (%)	-34	-36	-35	-34	-	1100	-
MARKA	Orijinal Veri	18 759	42	83	12 319	49	23	37 350
	Hedef Veri	13 688	20	61	8 989	49	23	37 350
	Sonuç	-5 071	-22	-22	-3 330	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-27	-52	-27	-27	-	-	-
ANKARAKA	Orijinal Veri	18 680	42	116	19 033	49	137	35 269
	Hedef Veri	13 884	31	86	13 940	49	137	35 269
	Sonuç	-4 796	-11	-30	-5 093	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-26	-26	-26	-27	-	-	-
DOĞAKA	Orijinal Veri	13 186	31	57	14 900	16	99	37 739
	Hedef Veri	11 395	24	49	12 877	19	99	37 739
	Sonuç	-1 791	-7	-8	-2 023	3	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-14	-23	-14	-14	19	-	-
AHİKA	Orijinal Veri	7 144	32	63	17 982	45	38	31 223
	Hedef Veri	6 757	30	60	12 265	45	38	31 223
	Sonuç	-387	-2	-3	-5 717	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-5	-6	-5	-32	-	-	-
KUZKA	Orijinal Veri	11 197	17	65	16 964	47	0	28 635
	Hedef Veri	10 289	16	56	7 276	47	10	28 635
	Sonuç	-908	-1	-9	-9 688	-	10	-
	Yüzdelik Oran (%)	-8	-6	-14	-57	-	-	-
OKA	Orijinal Veri	12 104	29	46	12 622	28	33	31 435
	Hedef Veri	9 592	23	36	10 002	28	33	31 435
	Sonuç	-2 512	-6	-10	-2 620	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-21	-21	-22	-21	-	-	-
DOKA	Orijinal Veri	15 085	35	99	20 666	49	154	35 832
	Hedef Veri	13 945	32	92	14 873	49	154	36 108
	Sonuç	-1 140	-3	-7	-5 793	-	-	276
	Yüzdelik Oran (%)	-8	-9	-7	-28	-	-	1
KUDAKA	Orijinal Veri	25 879	22	22	11 458	11	24	42 415
	Hedef Veri	17 925	15	15	7 227	11	24	42 415
	Sonuç	-7 954	-7	-7	-4 231	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-31	-32	-32	-37	-	-	-
SERKA	Orijinal Veri	15 364	27	68	13 250	49	5	30 205
	Hedef Veri	12 803	23	57	10 961	49	9	37 797
	Sonuç	-2 561	-4	-11	-2 289	-	4	7 592
	Yüzdelik Oran (%)	-17	-15	-16	-17	-	80	25
DAKA	Orijinal Veri	12 818	35	179	19 387	106	11	50 481
	Hedef Veri	12 322	34	138	15 467	106	29	50 481
	Sonuç	-496	-1	-41	-3 920	-	18	-
	Yüzdelik Oran (%)	-4	-3	-23	-20	-	164	-
DİKA	Orijinal Veri	11 723	20	54	17 400	12	2	35 459
	Hedef Veri	9 846	17	31	8 222	13	4	35 459
	Sonuç	-1 877	-3	-23	-9 178	1	2	-
	Yüzdelik Oran (%)	-16	-15	-43	-53	8	100	-

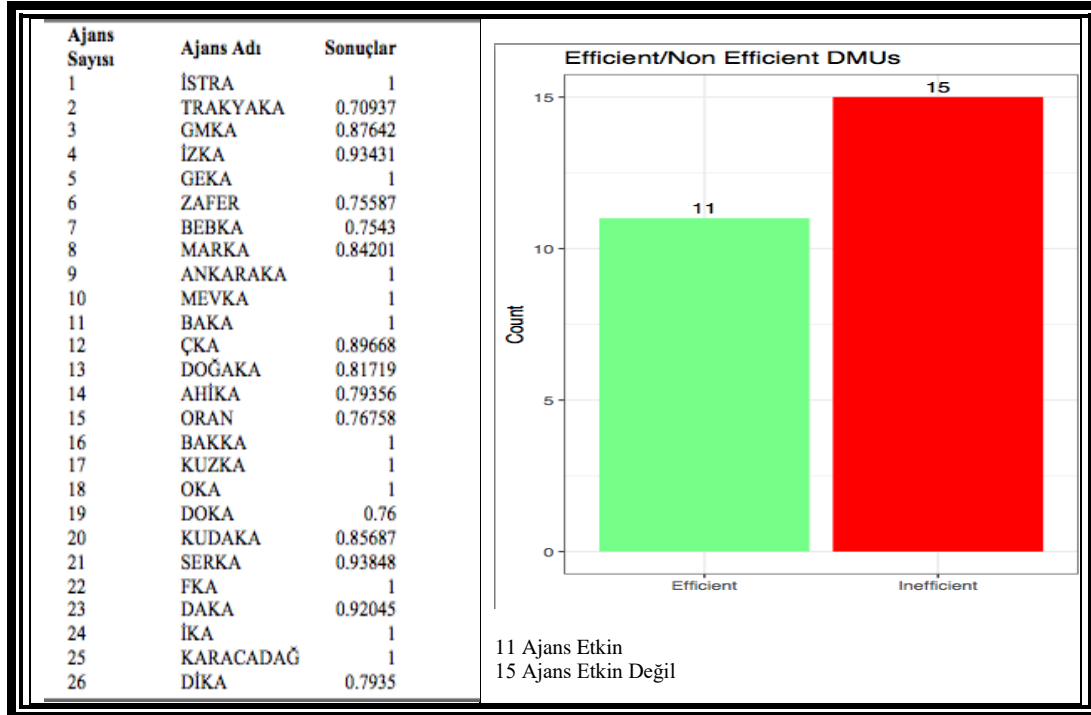
2017 yılının etkinliğini incelediğimizde etkin olmayan ajansların girdi ve çıktı değişkenlerinde değişiklikler yaparak etkin duruma gelme olasılıkları vardır. Yukarıdaki çizelge değerlerini incelediğimizde yapılması gereken değişiklikler

görülmektedir. Örneğin DOKA kalkınma ajansının verilerini incelediğimizde etkin duruma gelebilmesi için girdi değişkenlerinden Proje Faaliyet Destekleme Giderleri %8, Proje Başvuru Sayısı %7, Personel Sayısını %9, Genel Hizmet Giderlerini %28 azaltıp, çıktı değişkenlerinden Gelirler Toplamını %1 artırırsa etkin duruma gelebilmektedir. Başka örnekte; DİKA kalkınma ajansının verilerini ele aldığımızda, çıktı verilerinde Kabul Edilen Proje Sayısı %8, Faaliyet Gelirlerini %100 artırıp, girdi verilerinde değişiklikler (Proje Faaliyet Destekleme Giderleri %16, Personel Sayısı %15, Proje Başvuru Sayısı %43, Genel Hizmet Giderleri %53 azaltılarak) yaparak etkin duruma gelebilmektedir. Diğer kalkınma ajanslarının verilerini incelediğimizde de etkin olmayan kalkınma ajanslarının girdi ve çıktı değişkenlerinde yapılması gereken değişiklikler çizelgede ayrıntılı şekilde çözülmüştür.

3. 6. 3. 2018 Yılına Ait VZA Sonuçları

2018 yılında 11 ajans “İSTRA, GEKA, ANKARAKA, MEVKA, BAKA, BAKKA, KUZKA, OKA, FKA, İKA, KARACADAĞ” etkinken 15 ajans ise “TRAKYAKA, GMKA, İZKA, ZAFER, BEBKA, MARKA, ÇKA, DOĞAKA, AHİKA, ORAN, DOKA, KUDAKA, SERKA, DAKA, DİKA” etkin değildir. Analiz sonuçları çizelge 3. 6’da belirtilmiştir.

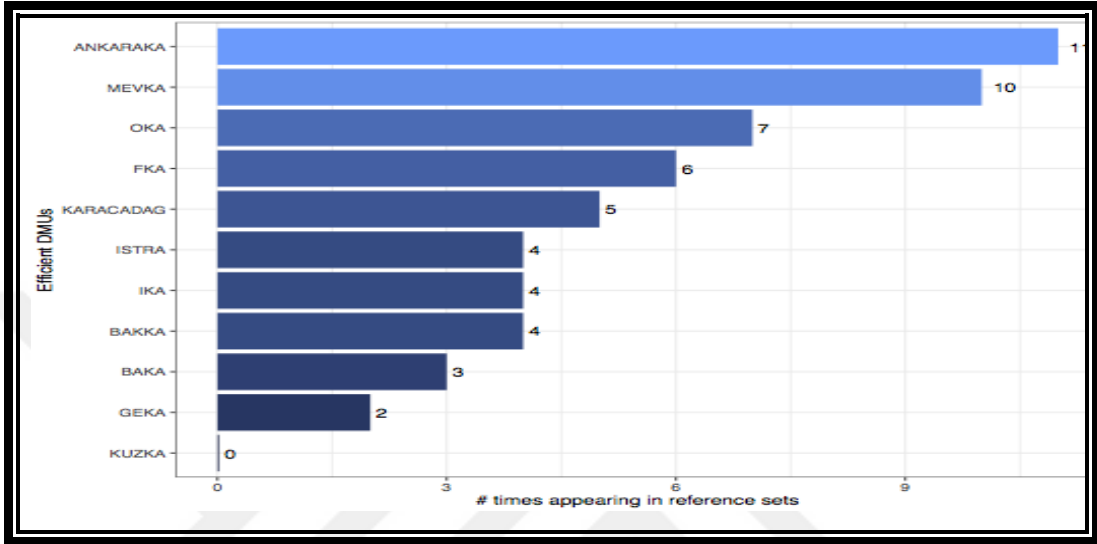
Çizelge 3. 6. 2018 Yılı girdi odaklı CCR etkinlik sonuçları

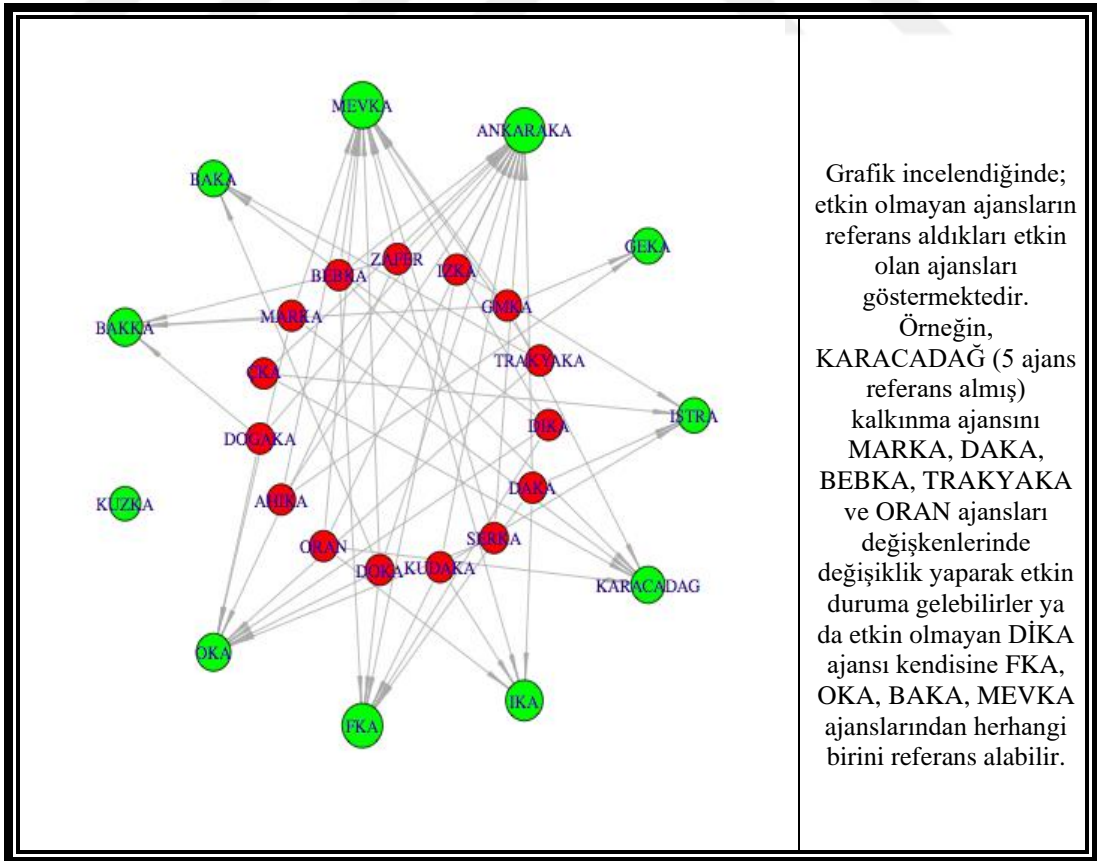
3. 6. 3. 1. Referans Alınan Ajanslar

Grafik 3. 5 değerleri incelendiğın etkin olan ajanslardan ANKARAKA 11, MEVKA 10, OKA 7, FKA 6, KARACADAĞ 5, İSTRA, İKA, BAKKA 4, BAKA 3 ve GEKA 2 kez referans olarak gösterilmiştir.

Grafik 3. 5. Referans alınan ajanslar

Grafik 3. 6. Referans frekansı

Çizelge 3. 7. 2018 Yılı etkin olmayan ajansların girdi ve çıktı miktarları

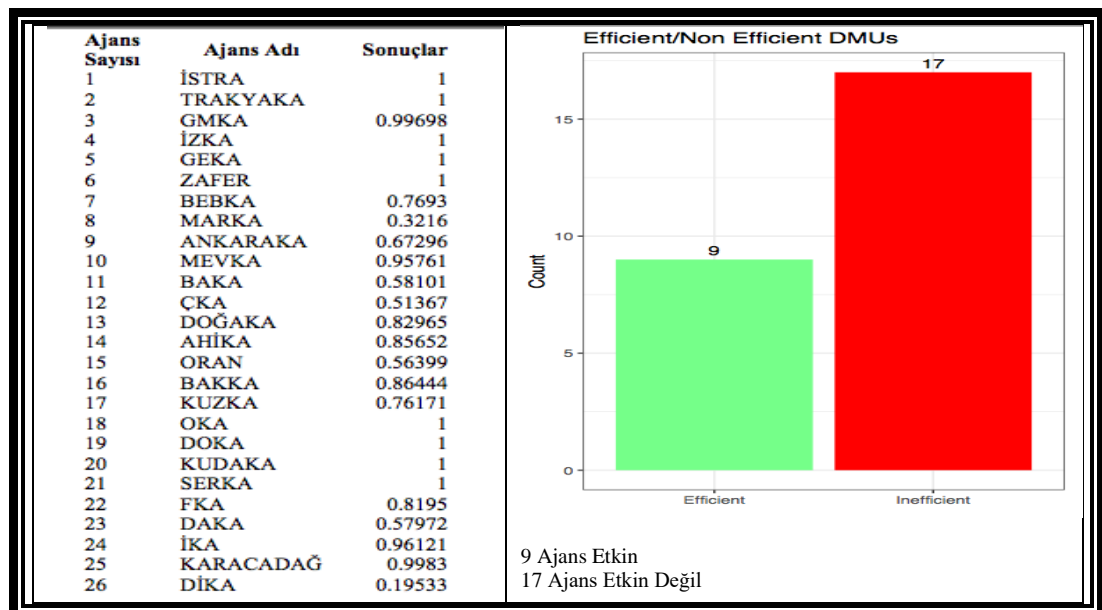
	Girdi ve Çıktı Değişkenleri	PFDG	PS	PBS	GHG	KPS	FG	GT
	Değişken Verileri							
TRAKYAKA	Orjinal Veri	3 361	63	215	23 715	83	9	23 855
	Hedef Veri	2 384	35	153	11 949	83	10	23 855
	Sonuç	-977	-28	-62	-11 766	-	1	-
	Yüzdellik Oran (%)	-29	-44	-29	-50	-	11	-
GMKA	Orjinal Veri	6 198	47	280	17 428	130	5	25 588
	Hedef Veri	5 432	41	245	13 763	130	5	28 232
	Sonuç	-766	-6	-35	-3 665	-	-	2 644
	Yüzdellik Oran (%)	-12	-13	-13	-21	-	-	10
İZKA	Orjinal Veri	15 673	42	107	19 348	46	24	36 629
	Hedef Veri	4 980	39	100	15 240	52	24	36 629
	Sonuç	-10 693	-3	-7	-4 108	6	-	-
	Yüzdellik Oran (%)	-68	-7	-7	-21	13	-	-
ZAFER	Orjinal Veri	11 742	53	260	15 891	96	26	32 320
	Hedef Veri	8 875	36	197	12 016	96	26	32 320
	Sonuç	-2 867	-17	-63	-3 875	-	-	-
	Yüzdellik Oran (%)	-24	-32	-24	-24	-	-	-
BEBKA	Orjinal Veri	7 812	41	274	18 437	88	9	34 933
	Hedef Veri	5 893	31	207	13 728	88	49	34 933
	Sonuç	-1 919	-10	-67	-4 709	-	40	-
	Yüzdellik Oran (%)	-25	-24	-24	-26	-	444	-
MARKA	Orjinal Veri	6 640	60	291	22 159	139	5	33 860
	Hedef Veri	5 590	51	245	16 578	139	25	33 860
	Sonuç	-1 050	-9	-46	-5 581	-	20	-
	Yüzdellik Oran (%)	-16	-15	-16	-25	-	400	-
ÇKA	Orjinal Veri	20 120	50	459	18 598	73	161	48 020
	Hedef Veri	4 077	45	209	16 102	73	161	48 020
	Sonuç	-16 043	-5	-250	-2 496	-	-	-
	Yüzdellik Oran (%)	-78	-10	-54	-13	-	-	-
DOĞAKA	Orjinal Veri	7 401	52	334	17 283	95	108	31 214
	Hedef Veri	6 048	41	192	14 124	95	108	33 707
	Sonuç	-1 353	-11	-142	-3 159	-	-	2 493
	Yüzdellik Oran (%)	-18	-21	-43	-18	-	-	8
AHİKA	Orjinal Veri	2 788	55	339	21 456	93	105	27 738
	Hedef Veri	2 212	44	209	15 371	93	105	37 066
	Sonuç	-576	-11	-130	-6 085	-	-	9 328
	Yüzdellik Oran (%)	-21	-20	-38	-28	-	-	34
ORAN	Orjinal Veri	10 113	42	305	16 405	92	31	35 505
	Hedef Veri	7 762	32	215	12 592	92	38	35 505
	Sonuç	-2 351	-10	-90	-3 813	-	7	-
	Yüzdellik Oran (%)	-23	-24	-30	-23	-	23	-
DOKA	Orjinal Veri	7 344	66	205	23 128	88	56	33 574
	Hedef Veri	5 581	46	156	17 577	88	56	33 574
	Sonuç	-1 763	-20	-49	-5 551	-	-	-
	Yüzdellik Oran (%)	-24	-30	-24	-24	-	-	-
KUDAKA	Orjinal Veri	14 134	30	158	12 412	49	23	30 050
	Hedef Veri	9 376	26	135	9 116	49	23	30 050
	Sonuç	-4 758	-4	-23	-3 296	-	-	-
	Yüzdellik Oran (%)	-34	-15	-15	-27	-	-	-
SERKA	Orjinal Veri	5 530	41	147	16 180	74	98	25 684
	Hedef Veri	5 190	35	138	12 271	74	98	28 197
	Sonuç	-340	-6	-9	-3 909	-	-	2 513
	Yüzdellik Oran (%)	-6	-15	-6	-32	-	-	10
DAKA	Orjinal Veri	25 452	59	255	27 854	97	22	58 933
	Hedef Veri	16 508	54	235	19 833	97	22	58 933
	Sonuç	-8 944	-5	-20	-8 021	-	-	-
	Yüzdellik Oran (%)	-35	-8	-8	-29	-	-	-
DİKA	Orjinal Veri	6 897	67	168	22 879	73	0	42 404
	Hedef Veri	5 472	48	133	18 155	73	17	42 404
	Sonuç	-1 425	-19	-35	-4 724	-	17	-
	Yüzdellik Oran (%)	-21	-28	-21	-21	-	-	-

2018 yılının etkinliğini incelediğimizde etkin olmayan ajansların girdi ve çıktı değişkenlerinde değişiklikler yaparak etkin duruma gelme olasılıkları vardır. Yukarıdaki çizelge değerlerini incelediğimizde yapılması gereken değişiklikler görülmektedir. Örneğin SERKA kalkınma ajansının verilerini incelediğimizde etkin duruma gelebilmesi için girdi değişkenlerinden Proje Faaliyet Destekleme Giderleri ve Proje Başvuru Sayısını %6, Personel Sayısını %15, Genel Hizmet Giderlerini %32 azaltıp, çıktı değişkenlerinden Gelirler Toplamını %10 artırırsa etkin duruma gelebilmektedir. Başka örnekte; KUDAKA kalkınma ajansının verilerini ele aldığımızda, çıktı verileri sabitken yani herhangi bir değişiklik yapmadan girdi verilerinde değişiklikler (Proje Faaliyet Destekleme Giderleri %34, Personel Sayısı ve Proje Başvuru Sayısı %15, Genel Hizmet Giderleri %27 azaltılarak) yaparak etkin duruma gelmektedir. Diğer kalkınma ajanslarının verilerini incelediğimizde de etkin olmayan kalkınma ajanslarının girdi ve çıktı değişkenlerinde yapılması gereken değişiklikler çizelgede ayrıntılı şekilde çözülmüştür.

3. 6. 4. 2019 Yılına Ait VZA Sonuçları

2019 yılında 9 ajans “İSTRA, TRAKYAKA, İZKA, GEKA, ZAFER, OKA, DOKA, KUDAKA, SERKA” etkinken 17 ajans ise “GMKA, BEBKA, MARKA, ANKARAKA, MEVKA, BAKA, ÇKA, DOĞAKA, AHİKA, ORAN, BAKKA, KUZKA, FKA, DAKA, İKA, KARACADAĞ, DİKA” etkin değildir. Analiz sonuçları çizelge 3. 8’de belirtilmiştir.

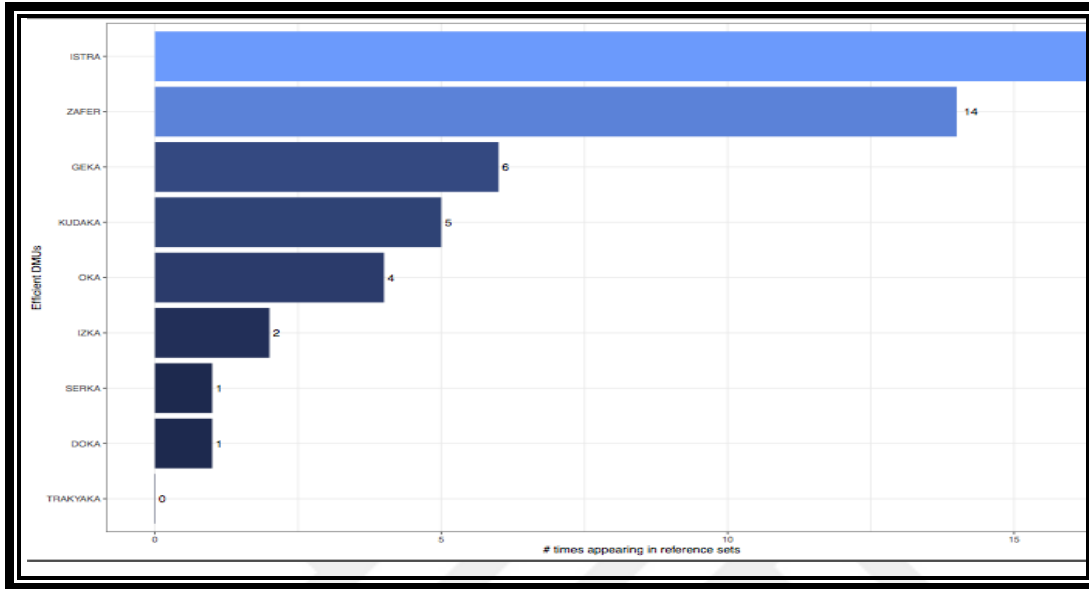
Çizelge 3. 8. 2019 Yılı girdi odaklı CCR etkinlik sonuçları

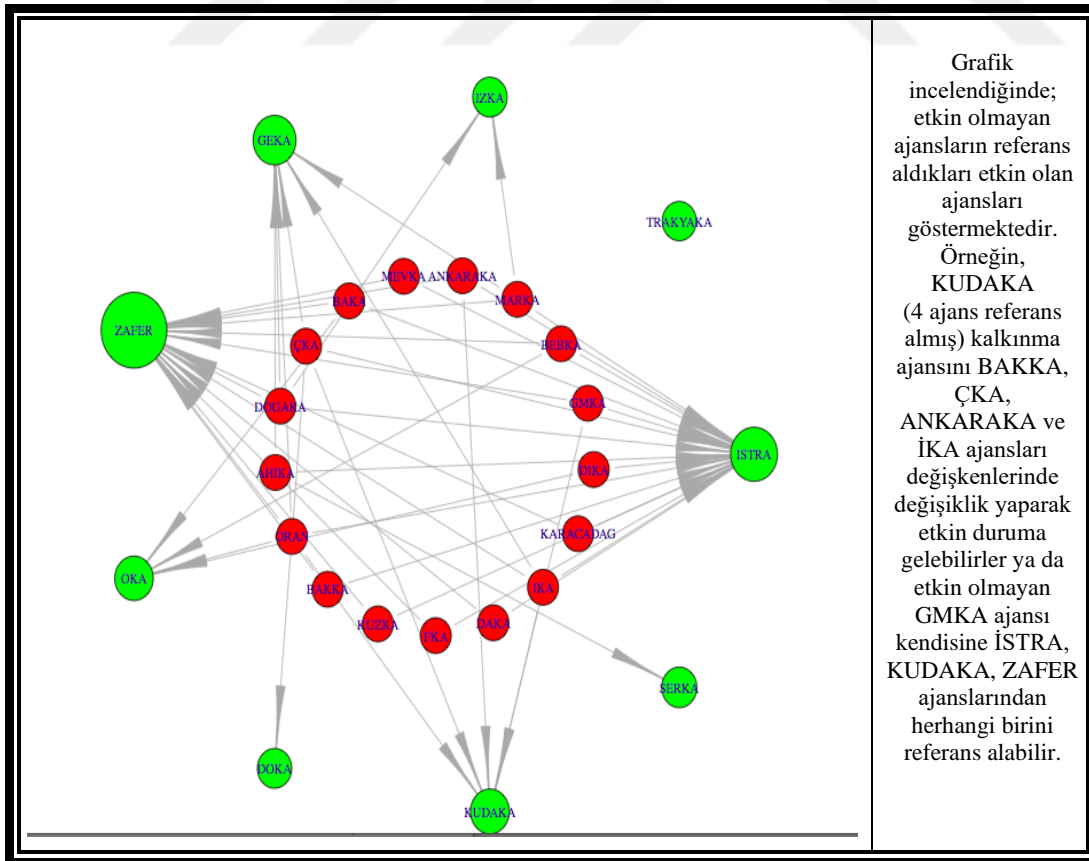
3. 6. 4. 1. Referans Alınan Ajanslar

Grafik 3. 7 değerleri incelendiğın etkin olan ajanslardan İSTRA 17, ZAFER 14, GEKA 6, KUDAKA 5, OKA 4, İZKA 2, SEKA, DOKA 1 kez referans olarak gösterilmiştir.

Grafik 3. 7. Referans alınan ajanslar

Grafik 3. 8. Referans frekansı

Çizelge 3. 9. 2019 Yılı etkin olmayan ajansların girdi ve çıktı miktarları

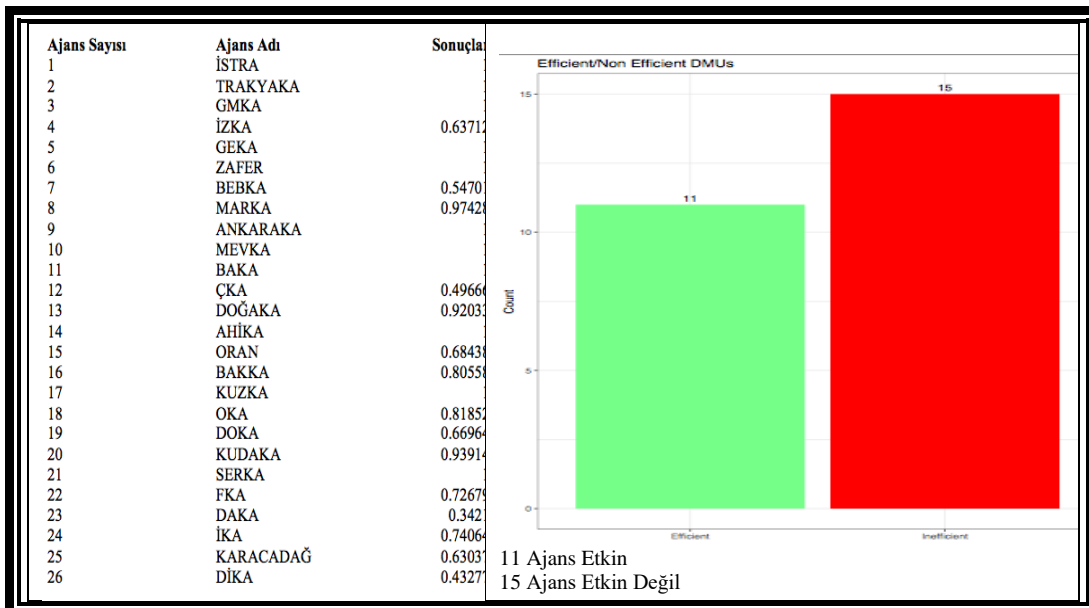
Etkin Olmayan Ajanslar	Girdi ve Çıktı Değişkenleri	PFDG	PS	PBS	GHG	KPS	FG	GT
	Değişken Verileri							
GMKA	Orijinal Veri	23 820	47	35	11 254	21	49	20 689
	Hedef Veri	5 129	12	35	3 070	21	49	20 689
	Sonuç	-18 691	-35	-	-8 184	-	-	-
	Yüzdellik Oran (%)	-78	-74	-	-73	-	-	-
BEBKA	Orijinal Veri	13 311	41	217	16 418	90	0	52 219
	Hedef Veri	9 581	32	167	9 145	90	22	52 219
	Sonuç	-3 730	-9	-50	-7 273	-	22	-
	Yüzdellik Oran (%)	-28	-22	-23	-44	-	-	-
MARKA	Orijinal Veri	15 416	62	253	18 755	42	0	36 209
	Hedef Veri	4 958	20	81	6 032	42	47	36 209
	Sonuç	-10 458	-42	-172	-12 723	-	47	-
	Yüzdellik Oran (%)	-68	-68	-68	-68	-	-	-
ANKARAKA	Orijinal Veri	65 305	65	351	16 075	43	405	61 044
	Hedef Veri	26 350	42	91	10 817	43	405	61 044
	Sonuç	-38 955	-23	-260	-5 258	-	-	-
	Yüzdellik Oran (%)	-60	-35	-74	-33	-	-	-
MEVKA	Orijinal Veri	12 199	48	160	12 136	102	0	33 055
	Hedef Veri	10 538	37	153	9 057	102	40	33 055
	Sonuç	-1 661	-11	-7	-3 079	-	40	-
	Yüzdellik Oran (%)	-14	-23	-4	-25	-	-	-
BAKA	Orijinal Veri	19 056	42	230	17 034	72	1	37 743
	Hedef Veri	7 295	24	134	7 090	72	16	37 743
	Sonuç	-11 761	-18	-96	-9 944	-	15	-
	Yüzdellik Oran (%)	-62	-43	-42	-58	-	1500	-
ÇKA	Orijinal Veri	12 659	51	269	13 535	37	108	48 996
	Hedef Veri	6503	23	91	6 953	37	108	48 996
	Sonuç	-6 156	-28	-178	-6 582	-	-	-
	Yüzdellik Oran (%)	-49	-55	-70	-49	-	-	-
DOĞAKA	Orijinal Veri	9 374	53	244	13 068	102	76	44 751
	Hedef Veri	7 777	35	202	10 849	102	115	44 751
	Sonuç	-1 597	-18	-42	-2 219	-	39	-
	Yüzdellik Oran (%)	-17	-34	-17	-17	-	51	-
AHİKA	Orijinal Veri	6 575	52	338	13 577	107	108	33 623
	Hedef Veri	5 632	35	256	11 629	107	113	33 623
	Sonuç	-943	-17	-82	-1 948	-	5	-
	Yüzdellik Oran (%)	-14	-33	-32	-14	-	5	-
ORAN	Orijinal Veri	23 005	42	189	11 529	59	72	31 376
	Hedef Veri	8 540	24	107	6 502	59	72	31 376
	Sonuç	-14 465	-18	-82	-5 027	-	-	-
	Yüzdellik Oran (%)	-63	-43	-43	-44	-	-	-
BAKKA	Orijinal Veri	9 897	38	108	10 754	62	1	22 938
	Hedef Veri	6 650	23	93	5 663	62	25	22 938
	Sonuç	-3 247	-15	-15	-5 091	-	24	-
	Yüzdellik Oran (%)	-33	-39	-14	-47	-	2400	-
KUZKA	Orijinal Veri	7 475	36	55	9 571	27	1	25 514
	Hedef Veri	4 232	13	42	3 331	27	15	25 514
	Sonuç	-3 243	-23	-13	-6 240	-	14	-
	Yüzdellik Oran (%)	-43	-64	-24	-65	-	1400	-
FKA	Orijinal Veri	15 947	52	180	14 536	97	0	54 049
	Hedef Veri	11 967	40	148	9 872	97	44	54 049
	Sonuç	-3 980	-12	-32	-4 664	-	44	-
	Yüzdellik Oran (%)	-25	-23	-18	-32	-	-	-
DAKA	Orijinal Veri	26 711	59	203	19 577	77	9	50 273
	Hedef Veri	10 133	33	118	8 247	77	37	50 273
	Sonuç	-16 578	-26	-85	-11 330	-	28	-
	Yüzdellik Oran (%)	-62	-44	-42	-58	-	311	-
İKA	Orijinal Veri	25 660	48	182	12 025	114	77	54 823
	Hedef Veri	14 511	46	175	11 439	114	77	54 823
	Sonuç	-11 149	-2	-7	-586	-	-	-
	Yüzdellik Oran (%)	-43	-4	-4	-5	-	-	-
KARACADAĞ	Orijinal Veri	23 905	43	139	14 770	91	0	55 451
	Hedef Veri	11 635	38	139	9 526	91	43	55 451
	Sonuç	-12 270	-5	-	-5 244	-	43	-
	Yüzdellik Oran (%)	-51	-12	-	-36	-	-	-
DİKA	Orijinal Veri	24 339	67	66	15 007	4	0	47 670
	Hedef Veri	4 316	10	11	2 931	4	12	47 670
	Sonuç	-20 023	-57	-55	-12 076	-	12	-
	Yüzdellik Oran (%)	-82	-85	-83	-80	-	-	-

2019 yılının etkinliğini incelediğimizde etkin olmayan ajansların girdi ve çıktı değişkenlerinde değişiklikler yaparak etkin duruma gelme olasılıkları vardır. Yukarıdaki çizelge değerlerini incelediğimizde yapılması gereken değişiklikler görülmektedir. Örneğin ANKARAKA kalkınma ajansının verilerini incelediğimizde etkin duruma gelebilmesi için çıktı değişkenleri sabitken; girdi değişkenlerinden Proje Faaliyet Destekleme Giderleri %60, Personel Sayısı %35, Proje Başvuru Sayısı %74, Genel Hizmet Giderleri %33 azaltılarak etkin duruma gelebilmektedir. Başka örnekte; AHİKA kalkınma ajansının verilerini ele aldığımızda, çıktı değişkenlerinden Faaliyet Gelirlerini %5 artırıp, girdi verilerinde değişiklikler (Proje Faaliyet Destekleme Giderleri %14, Personel Sayısı %33, Proje Başvuru Sayısı %32, Genel Hizmet Giderleri %14 azaltılarak) yaparak etkin duruma gelmektedir. Diğer kalkınma ajanslarının verilerini incelediğimizde de etkin olmayan kalkınma ajanslarının girdi ve çıktı değişkenlerinde yapılması gereken değişiklikler çizelgede ayrıntılı şekilde çözülmüştür.

3. 6. 5. 2020 Yılına Ait VZA Sonuçları

2020 yılında 11 ajans “İSTRA, TRAKYAKA, GMKA, GEKA, ZAFER, ANKARAKA, MEVKA, BAKA, AHİKA, KUZKA, SERKA” etkinken 15 ajans ise “İZKA, BEBKA, MARKA, ÇKA, DOĞAKA, ORAN, BAKKA, OKA, DOKA, KUDAKA, FKA, DAKA, İKA, KARACADAĞ, DİKA” etkin değildir. Analiz sonuçları çizelge 3. 10’da belirtilmiştir

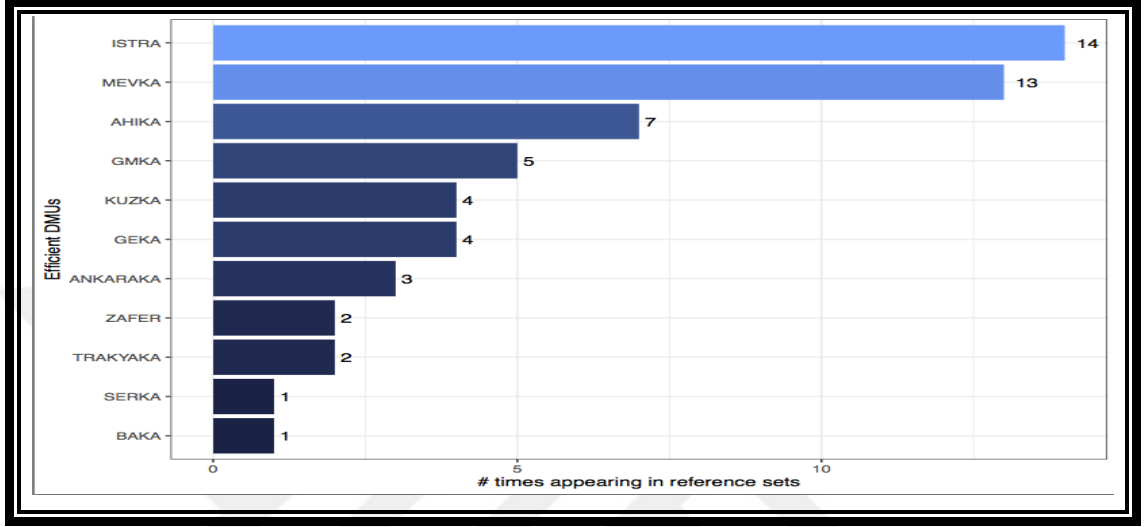
Çizelge 3. 10. 2020 Yılı girdi odaklı CCR etkinlik sonuçları

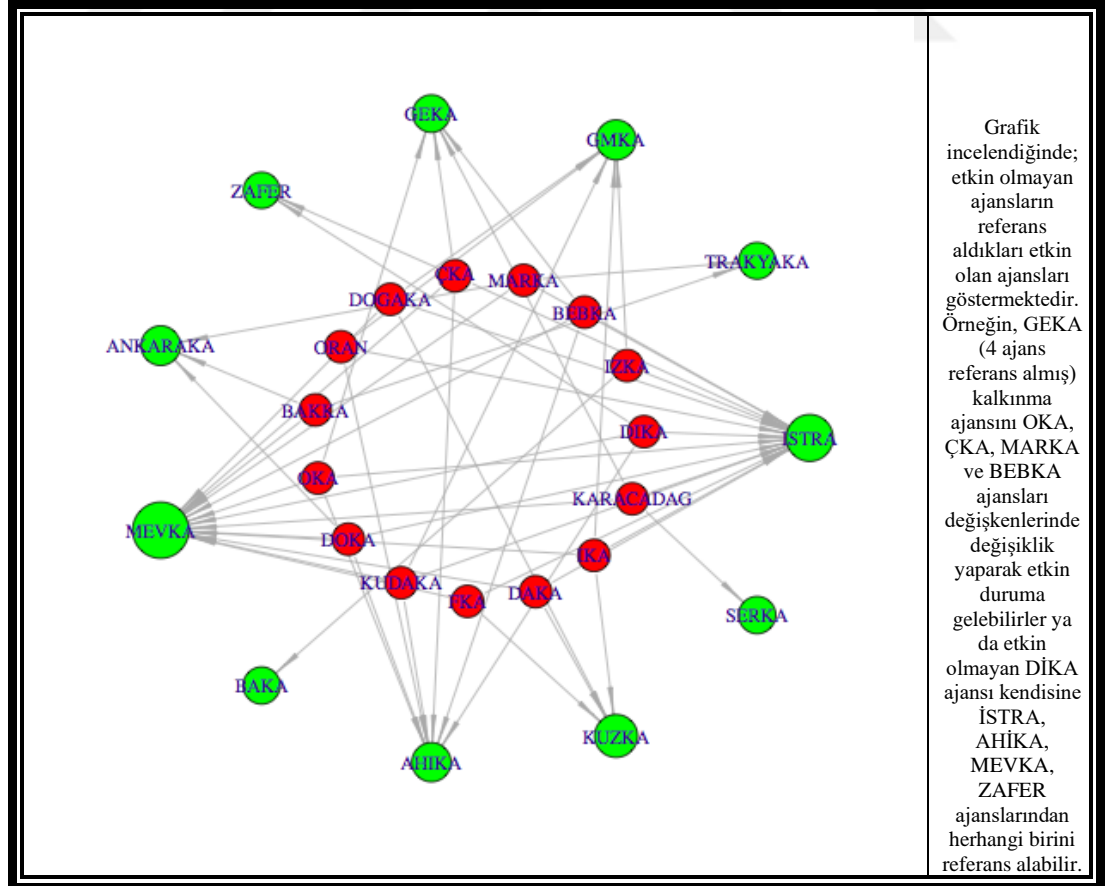
3. 6. 5. 1. Referans Alınan Ajanslar

Grafik 3. 9'un değerleri incelendiğin etkin olan ajanslardan İSTRA 14, MEVKA 13, AHİKA 7, GMKA 5, KUZKA, GEKA 4, ANKARAKA 3, ZAFER, TRAKYAKA 2, SERKA, BAKA 1 kez referans olarak gsterilmiştir.

Grafik 3. 9. Referans alınan ajanslar

Grafik 3. 10. Referans frekansı

Çizelge 3. 11. 2020 Yılı etkin olmayan ajansların girdi ve çıktı miktarları

Etkin Olmayan Ajanslar	Girdi ve Çıktı Değişkenleri	PFDG	PS	PBS	GHG	KPS	FG	GT
	Değişken Verileri							
İZKA	Orijinal Veri	18 761	36	1	25 817	1	35	45 190
	Hedef Veri	18 761	29	1	8 003	1	35	59 995
	Sonuç	-	-7	-	-17 814	-	-	14 805
	Yüzdelik Oran (%)	-	-19	-	-69	-	-	33
BEBKA	Orijinal Veri	171 721	47	121	39 774	43	23	47 168
	Hedef Veri	13 075	26	66	6 789	43	23	47 168
	Sonuç	-158 646	-21	-55	-32 985	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-92	-45	-45	-83	-	-	-
MARKA	Orijinal Veri	11 694	56	109	16 026	56	7	49 943
	Hedef Veri	11 393	55	106	14 560	56	54	49 943
	Sonuç	-301	-1	-3	-1 466	-	47	-
	Yüzdelik Oran (%)	-3	-2	-3	-9	-	671	-
ÇKA	Orijinal Veri	21 522	51	153	12 338	43	52	31 035
	Hedef Veri	10 689	23	76	6 128	43	52	31 035
	Sonuç	-10 833	-28	-77	-6 210	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-50	-55	-50	-50	-	-	-
DOĞAKA	Orijinal Veri	30 140	53	61	13 093	43	5	46 396
	Hedef Veri	15 999	43	56	12 050	43	5	46 396
	Sonuç	-14 141	-10	-5	-1 043	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-47	-19	-8	-8	-	-	-
ORAN	Orijinal Veri	16 415	42	4	11 467	1	58	34 937
	Hedef Veri	11 234	18	3	4 555	1	58	34 937
	Sonuç	-5 181	-24	-1	-6 912	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-32	-57	-25	-60	-	-	-
BAKKA	Orijinal Veri	5 865	40	75	10 093	23	5	24 920
	Hedef Veri	4 725	24	60	6 490	23	55	24 920
	Sonuç	-1 140	-16	-15	-3 603	-	50	-
	Yüzdelik Oran (%)	-19	-40	-20	-36	-	1000	-
OKA	Orijinal Veri	21 800	46	160	15 561	77	44	44 832
	Hedef Veri	13 967	38	131	9 787	77	44	44 832
	Sonuç	-7 833	-8	-29	-5 774	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-36	-17	-18	-37	-	-	-
DOKA	Orijinal Veri	24 677	69	136	20 437	43	341	51 157
	Hedef Veri	16 525	41	91	12 099	43	341	51 157
	Sonuç	-8 152	-28	-45	-8 338	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-33	-41	-33	-41	-	-	-
KUDAKA	Orijinal Veri	20 476	30	52	10 020	35	28	46 705
	Hedef Veri	13 351	28	49	7 075	35	28	46 705
	Sonuç	-7 125	-2	-3	-2 945	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-35	-7	-6	-29	-	-	-
FKA	Orijinal Veri	32 297	51	44	13 558	25	0	62 430
	Hedef Veri	19 180	34	32	9 854	25	7	62 430
	Sonuç	-13 117	-17	-12	-3 704	-	7	-
	Yüzdelik Oran (%)	-41	-33	-27	-27	-	-	-
DAKA	Orijinal Veri	48 418	60	96	18 767	24	2	50 997
	Hedef Veri	13 860	21	33	5 698	24	7	50 997
	Sonuç	-34 558	-39	-63	-13 069	-	5	-
	Yüzdelik Oran (%)	-71	-65	-66	-70	-	250	-
İKA	Orijinal Veri	43 917	46	57	13 543	32	9	59 018
	Hedef Veri	17 889	34	42	9 669	32	9	59 018
	Sonuç	-26 028	-12	-15	-3 874	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-59	-26	-26	-29	-	-	-
KARACADAĞ	Orijinal Veri	28 824	44	141	15 928	37	0	70 000
	Hedef Veri	18 170	28	89	8 790	37	30	70 000
	Sonuç	-10 654	-16	-52	-7 138	-	30	-
	Yüzdelik Oran (%)	-37	-36	-37	-45	-	-	-
DİKA	Orijinal Veri	38 180	64	97	12 504	29	17	45 879
	Hedef Veri	12 458	20	42	5 411	29	17	45 879
	Sonuç	-25 722	-44	-55	-7 093	-	-	-
	Yüzdelik Oran (%)	-67	-69	-57	-57	-	-	-

2020 yılının etkinliğini incelediğimizde etkin olmayan ajansların girdi ve çıktı değişkenlerinde değişiklikler yaparak etkin duruma gelme olasılıkları vardır. Yukarıdaki çizelge değerlerini incelediğimizde yapılması gereken değişiklikler görülmektedir. Örneğin İZKA kalkınma ajansının verilerini incelediğimizde etkin duruma gelebilmesi için girdi değişkenlerinden Personel Sayısını %17, Genel Hizmet Giderlerini %69 azaltıp, çıktı değişkenlerinden Gelirler Toplamını %33 artırırsa etkin duruma gelebilmektedir. Başka örnekte; BEBKA kalkınma ajansının verilerini ele aldığımızda, çıktı verileri sabitken yani herhangi bir değişiklik yapmadan girdi verilerinde değişiklikler (Proje Faaliyet Destekleme Giderleri %92, Personel Sayısı ve Proje Başvuru Sayısı %45, Genel Hizmet Giderleri %83 azaltılarak) yaparak etkin duruma gelmektedir. Diğer kalkınma ajanslarının verilerini incelediğimizde de etkin olmayan kalkınma ajanslarının girdi ve çıktı değişkenlerinde yapılması gereken değişiklikler çizelgede ayrıntılı şekilde çözülmüştür.

Çizelge 3. 12. Yıllar düzeyinde ajansların etkinlik sonuçları ve ortalamaları

Ajanslar	Ölçeğe Göre Sabit Getirili (CCR) Toplam Etkinlik Skorları											Ajansların Etkinlik Sıralaması	
	2016		2017		2018		2019		2020		Ortalama		
1) İSTKA	%100	1	%100	1	%100	1	%100	1	%100	1	%100	1	1
2) TRAKYAKA	%100	1	%73	0	%71	0	%100	1	%100	1	%89	0	7
3) GMKA	%100	1	%100	1	%88	0	%99	0	%100	1	%97	0	3
4) İZKA	%82	0	%100	1	%93	0	%100	1	%64	0	%88	0	8
5) GEKA	%100	1	%66	0	%100	1	%100	1	%100	1	%93	0	5
6) ZAFER	%65	0	%100	1	%76	0	%100	1	%100	1	%88	0	8
7) BEBKA	%94	0	%66	0	%75	0	%77	0	%55	0	%73	0	16
8) MARKA	%96	0	%73	0	%84	0	%32	0	%98	0	%77	0	14
9) ANKARAKA	%100	1	%74	0	%100	1	%67	0	%100	1	%88	0	8
10) MEVKA	%100	1	%100	1	%100	1	%96	0	%100	1	%99	0	2
11) BAKA	%67	0	%100	1	%100	1	%58	0	%100	1	%85	0	11
12) ÇKA	%74	0	%100	1	%90	0	%51	0	%50	0	%73	0	16
13) DOĞAKA	%100	1	%86	0	%82	0	%83	0	%92	0	%89	0	7
14) AHİKA	%100	1	%94	0	%79	0	%55	0	%100	1	%86	0	10
15) ORAN	%100	1	%100	1	%77	0	%56	0	%68	0	%80	0	13
16) BAKKA	%64	0	%100	1	%100	1	%86	0	%81	0	%86	0	10
17) KUZKA	%97	0	%92	0	%100	1	%76	0	%100	1	%93	0	5
18) OKA	%100	1	%79	0	%100	1	%100	1	%82	0	%92	0	6
19) DOKA	%100	1	%93	0	%76	0	%100	1	%67	0	%87	0	9
20) KUDAKA	%70	0	%69	0	%86	0	%100	1	%94	0	%84	0	12
21) SERKA	%84	0	%83	0	%94	0	%100	1	%100	1	%92	0	6
22) FKA	%82	0	%100	0	%100	1	%82	0	%73	0	%87	0	9
23) DAKA	%100	1	%96	0	%92	0	%58	0	%34	0	%76	0	15
24) İKA	%100	1	%100	1	%100	1	%96	0	%74	0	%94	0	4
25) KARACADAĞ	%100	1	%100	1	%100	1	%99	0	%63	0	%92	0	6
26) DİKA	%90	0	%84	0	%79	1	%20	0	%43	0	%63	0	17
Etkin Ajans Sayısı	14		12		11		9		11		1		
Etkin Ajans Oranı	%54		%46		%42		%35		%42		%4		

2016-2020 yılları arasındaki etkinlik ortalamaları incelendiğinde; 2016 yılında etkin ajans sayısı 14 olurken %54 etkinlik oranına sahip olmuştur. 2017 yılında 12 ajans etkin, etkinlik oranının ise %46, 2018 ve 2020 yıllarında 11 ajans etkin %42'lik etkinlik oranına, 2019 yılında da 9 kalkınma ajansı etkin ve en düşük %35'lik etkinlik oranına sahip olmuştur.

DİKA kalkınma ajansı beş yıllık dönemde hiç etkin olmazken %63'lük ortalamayla sonuncu olmuştur. ÇKA 2017 yılında etkin %73 ve DAKA 2016 yılında etkin %76'lık ortalamaya sahip olmuşlar, 16 ve 15 sıralarda yer almışlardır.

Etkinlik sonuçlarına bakıldığında etkin olmayan ajansların; yukarıdaki tablolarda belirtildiği gibi etkin olan ajansları kendilerine referans alarak, girdi ve çıktılarında gerekli değişiklikleri yaparak etkin duruma gelebilirler.

SONUÇ VE ÖNERİLER

5449 sayılı “Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun” kapsamında görev ve sorumlulukları “kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, Cumhurbaşkanınca belirlenen politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, gelişmenin sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere oluşturulacak kalkınma ajanslarının kuruluş, görev ve yetkileri ile koordinasyonuna ilişkin esas ve usûlleri düzenlemektir.” şeklinde tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 2018/4: md.184).

Bu kapsam çerçevesinde; kalkınma ajanslarının faaliyette buldukları bölgelerde sorumluluğu olduğu gibi kamu tarafından desteklenmeleri sebebiyle mali sorumluluğu da bulunmaktadır. Ayrıca kalkınma ajansları hizmet verdikleri bölgelerde, eksiklikleri doğrultusunda sahip olduğu kaynakları kullanarak bölgenin gelişmesine katkı sağlamak ve sorumlulukları çerçevesindeki görevleri etkin düzeyde kullanarak kaynakların ne derecede tam kullanıldığını göstermektedir.

Yapılmış olan bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ajansların dünyada ve Türkiye’de kuruluş süreci, görevleri sorumlulukları hakkında bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde analizde kullanılacak olan yöntem ve son bölümde ise Türkiye’de kurulmuş olan 26 kalkınma ajansının yıllık faaliyet raporları dikkate alınarak uygulama yapılmış, sonuçlar değerlendirilmiştir.

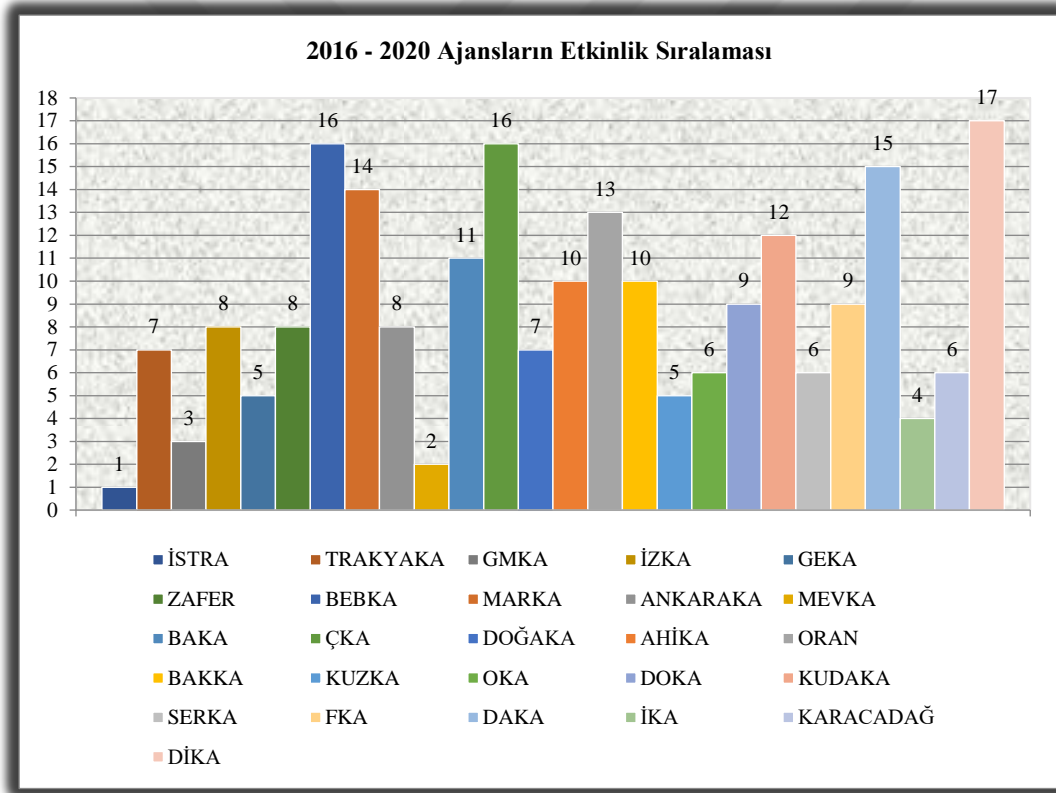
Kuruldukları günden bugüne kadar faaliyet gösteren ajanslar, bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını azaltmak amacıyla hizmet vermektedirler. Bu hizmetlerinde etkin olup olmadığını belirlemek amacıyla Türkiye’de Düzey 2 bölgelerinde kurulmuş olan 26 kalkınma ajansının 2016-2020 yılları arasındaki etkinlikleri karşılaştırılarak araştırılmıştır. Veriler T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının yayınladığı; yıllık Kalkınma Ajansları Genel Faaliyet Raporlarından derlerak, RStudio paket programı kullanılarak çözülmüştür.

Modelin belirlenmesi noktasında ise veri zarflama analizi çok geniş kullanım alanına sahiptir. Bu yüzden girdi ve çıktı değişkenleri burada hangi yöntemi kullanmamız gerektiğine yardımcı olmaktadır. Karar verme birimlerinin girdiler üzerinde kontrol gücü biraz veya hiç bulunmuyorsa çıktı odaklı yöntem; çıktılar üzerinde kontrolü biraz veya hiç bulunmuyorsa girdi odaklı bir yöntem seçilmelidir.

Çalışmamızda ajansların yürüttükleri faaliyetlerin etkinlik derecelerini belirtmek amacıyla girdi odaklı CCR (girdi odaklı, konveks yapılı, radyan uzaklık, sabit ölçekli getiri) modeli kullanılmıştır.

Düzyer 2 Bölgelerinde bulunan 26 kalkınma ajansının performans etkinliğinin analizi neticesinde, 2016-2020 yılları arasında etkinliği grafik 4. 1’de gösterilmiştir.

Grafik 4. 1. 2016–2020 Yıllar arası kalkınma ajanslarının etkinlik sıralaması

2016–2020 yılları arasında kalkınma ajanslarının etkinliklerini karşılaştırmalı olarak incelediğimizde; beş yıllık zaman içinde 1. sırayı İSTRA kalkınma ajansı alırken çizelge 3. 12’yi incelediğimizde de beş yıl boyunca en verimli ajanstır. 2. sırayı MEVKA ajansı alırken tablo değerlerinde dört yıl boyunca etkin olurken 2019 yılında %96 değeriyle etkin olamamıştır. 3. sırayı GMKA, 4. Sırayı İKA, 5. sırayı GEKA ve KUZKA ajansları paylaşırken, 6. sırayı OKA, SERKA ve KARACADAĞ, 7. sırayı

TRAKYA, DOĞAKA, 8. sırayı İZKA, ZAFER, ANKARAKA, 9. sırayı DOKA, FKA, 10. sırayı AHİKA, BAKKA, 11. sırayı BAKA, 12. sırayı KUDAKA, 13. sırayı ORAN, 14. sırayı MARKA, 15. sırayı DAKA ve 16. sırayı ÇKA, BEBKA, 17. sırayı DİKA alırken çizelge 3. 12 değerleri incelendiğinde BEBKA, MARKA ve DİKA kalkınma ajansları beş yıl boyunca hiçbir dönem etkin olamamışlardır.

Yapılmış olan çalışmada etkinliğin ne derece gerçekleştiği, etkin olmayan ajansların eksik olan yanlarının neler olduğu, etkin olmaları için ele alınmış olan girdi ve çıktı değişkenlerinde nelere dikkat edilmesi belirtilmiştir. Referans almaları gereken ajanslar önerilmiştir.

Kalkınma ajanslarının veri zarflama analizi sonuçlarını inceleyerek; performans göstergelerine, değişkenlerine ve hedeflerine bakarak, gelecekle ilgili yürüttükleri faaliyetleri en etkin şekilde yerine getirebilirler.

KAYNAKLAR

- Akpınar, R., Keskin, R. (2018). Zafer Kalkınma Ajansı'nın Manisa Ekonomisine Katkısı. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 40, 207-226.
- Aksu, N. (2019). Kalkınma Ajanslarının Veri Zarflama ile İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Giresun Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*, Giresun.
- Alçılar, B. (2006). Türkiye'de Faaliyet Gösteren Devlet Üniversiteleri İçin Performansa Dayalı Bütçe Tahsis Modeli. Yüksek Lisans Tezi. *Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Aslan, E. (2010). Kalkınma Ajansları ve Kalkınma Ajanslarının Türkiye Ekonomisine Beklenen Katkıları. Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.
- Bakırcı, F. (2006). *Üretimde Etkinlik ve Verimlilik Ölçümü: Veri Zarflama Analizi Teori ve Uygulama*. Ankara: Atlas Yayınları.
- Bengül, G. N. (2018). Topsis ve Vikor Karar Verme Yöntemlerinin Karşılaştırılması Üzerine Bir Uygulama: Bartın Devlet Hastanesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. *Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Bartın.
- Bozkurt, Ö., Ergun T. ve Sezen, S. (2008). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Ankara: TODAİE Yayıncılık.
- Brasche, U. (2001). *Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası ve Türkiye'nin Uyumu*. İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları.
- Clark, G. (1998). *Dynamics of Regional Growth in Europe: Social and Political Factors*. Clarendon Pres: Oxford.
- Cooke, W. D. and Seiford, L. M. (2009). Data Envelopment Analysis (DEA) – Thirty Years On. *European Journal Of Operational Research*, Vol. 192, 1-17.
- Cooper, W.W., L. Shanling, L.M. Seiford, T. Kaoru, R.M. Thrall and J. Zhu (2001). Sensitivity And Stability Analysis in DEA: Some Recent Developments. *Journal of Productivity Analysis*. *Kluwer Academic Publishers*, Boston, 15, 217-246.
- Çizmecioğlu, S. (2019). Tedarik Zincirinde Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleriyle Sürdürülebilir Tedarikçi Seçimi ve İmalat Sektöründe Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. *KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.

Demircioğlu, O. (2010). Kuruluş Yeri Seçiminde Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.

Erkal, M. (1978). *Bölgelerarası Dengesizlik ve Doğu Kalkınması*. İstanbul: Şamil Yayıncılık.

Kırankabeş, M. (2013). Yeni Bölgesel Kalkınma Politikasının Yerel Aktörleri Olarak Kalkınma Ajanslarının Etkiliğinin Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 35, 253-268.

Kutlar, A., Kartal, M. (2004). Cumhuriyet Üniversitesi'nin Verimlilik Analizi: Fakülteler Düzeyinde Veri Zarflama Yöntemiyle Bir Uygulama. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Dergisi*, sayı 2, 49-79.

Kutlar, A. ve Babacan, A. (2008). Türkiye'deki Kamu Üniversitelerinde CCR Etkinliği-Ölçek Etkinliği Analizi: DEA Tekniği Uygulaması. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 148-172.

Maç, N. (2006). Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Türkiye. *Konya Ticaret Odası Etüd Araştırma Servisi*, Rapor No: 2006/117-76.

Namal, M. K. (2016). Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının İstihdam Sağlama Açısından Analizi. Doktora Tezi. *Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sakarya.

Özel, I. (2016). Türkiye'de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının TOPSİS Yöntemiyle Analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir.

Ramanathan, R. (2003). *An Introduction to Data Envelopment Analysis*. New Delhi: Sage Publications.

Ray, S. C. (2004). *Data Envelopment Analysis Theory and Techniques for Economics and Operations Research*. Cambridge: Cambridge University Press.

Resmi Gazete. (2002). 4720 Sayılı Bölgesel İstatistiklerin Toplanması, Geliştirilmesi, Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Analizlerinin Yapılması, Bölgesel Politikaların Çerçevesinin Belirlenmesi ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemine Uygun Karşılaştırılabilir İstatistikî Veri Tabanı Oluşturulması Amacıyla Ülke Çapında İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırmasının Tanımlanmasına İlişkin Karar. 22 Eylül 2002 tarihli ve 24884 sayılı Resmi Gazete.

Resmi Gazete. (2006). 5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun. 8 Şubat 2006 tarihli ve 26074 sayılı Resmi Gazete.

Resmi Gazete. (2018). 4 Sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. 15 Temmuz 2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete.

Şen, S. (2014). Farklı Ağırlandırma Tekniklerinin Denendiği Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile Türkiye'deki Mevduat Bankalarının Mali Performans Değerlendirmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.

Şengül, Ü., Eslemian, S., ve Eren, M. (2013). Türkiye'de İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflamasına Göre Düzey 2 Bölgelerinin Ekonomik Etkinliklerinin VZA Yöntemi ile Belirlenmesi ve Tobit Model Uygulaması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(21), 75-99.

Şimşek, A. (2013). Kalkınma Ajanslarının Performans Ölçümü. Yayınlanmış Uzmanlık Tezi. *Kalkınma Bakanlığı*. Ankara.

Tarı, R., Pehlivanoglu, F., Özbilgin, M. (2017). Efficiency Measurement of Regional Development Agencies in Turkey by Using Data Envelopment Analysis (DEA). *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(2), 47-78.

Tatlıdil, H. (2005). Veri Zarflama Analizi. Pamukkale Üniversitesi, Ekonometri Yaz Seminerleri-Ders Notları, Denizli.

Tekin, A. (2011). Küreselleşen Dünyada Bölgesel Kalkınma Dinamikleri, Kamu Politikaları ve Bölgesel Kalkınma Ajansları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29, 37-47.

Tezsürücü, D., Sofyalıoğlu, Ç. (2015). AHS –VZA Yöntemi ile Tedarikçilerin Performans Değerlendirmesi: Beyaz Eşya Sektöründe Bir Uygulama. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33, 113-128.

T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2017). Kalkınma Ajansları 2016 Yılı Genel Faaliyet Raporu, *Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü*, Ankara.

T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2018). Kalkınma Ajansları 2017 Yılı Genel Faaliyet Raporu, *Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü*, Ankara.

T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2019). Kalkınma Ajansları 2018 Yılı Genel Faaliyet Raporu, *Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü*, Ankara.

T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2020). Kalkınma Ajansları 2019 Yılı Genel Faaliyet Raporu, *Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü*, Ankara.

T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2021). Kalkınma Ajansları 2020 Yılı Genel Faaliyet Raporu, *Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü*, Ankara.

T. C. Sayıştay Başkanlığı. (2019). 2018 Yılı Kalkınma Ajansları Genel Denetim Raporu, Ankara.

Toksoy, E. M. (2012). Çok Nitelikli Karar Verme Yöntemleri ve VIKOR Yöntemi ile Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.

Turan, M. (2005). *Bölge Kalkınma Ajansları: Nedir, Ne Değildir?*(1.Baskı). Ankara: Yayed Yayıncılık.

Url.1:<https://www.tuicakademi.org/bolgeselcilik-regionalism/>İndirilme

Tarihi: 12.05.2022.49

Url.2:<https://enhancerproject.com/kalkinma-ajanslari-genelmudurlugu.html>İndirilme

Tarihi: 11.05.2022.

Usta, A. (2010). Kamu Kurumlarında Örgütsel Performans Yönetim Süreci. *Sayıştay Dergisi*, sayı 78, 31-58.

Yang, Y., Ma, B. and Koike, M. (2000). Efficiency Measuring DEA Model for Production System with k Independent Subsystem. *Journal of the Operations Research Society*, 43(3), 343-354.

Yolalan, R. (1993). *İşletmeler Arası Görelî Etkinlik Ölçümü*. Ankara: MPM Yayıncıları, No:486.

EKLER

EK-1. 2016 Yılı Girdi ve Çıktı Verileri

Girdi ve Çıktılar			G1	G2	G3	G4	Ç1	Ç2	Ç3
Ajans Sayısı	TR Kodu	Ajans Adı	PFDG	PS	PBS	GHG	KPS	FG	GT
1	TR10	İSTRA	74 216	36	586	15 154	105	0.005	95 198
2	TR21	TRAKYAKA	9 974	32	387	16 120	83	0.176	20 273
3	TR22	GMKA	6 324	31	48	11 738	17	0.068	20 768
4	TR31	İZKA	16 457	26	181	11 267	36	0.088	25 176
5	TR32	GEKA	9 137	34	111	14 205	56	0.000	22 099
6	TR33	ZAFER	16 396	36	218	12 161	57	0.070	26 107
7	TR41	BEBKA	16 681	35	199	18 693	94	0.001	31 022
8	TR42	MARKA	9 803	28	257	12 891	78	0.000	30 667
9	TR51	ANKARAKA	16 670	43	534	17 680	140	0.248	22 941
10	TR52	MEVKA	13 892	27	68	14 726	42	0.001	23 559
11	TR61	BAKA	14 066	29	242	21 892	67	0.000	26 070
12	TR62	ÇKA	13 273	35	221	24 643	77	0.030	26 620
13	TR63	DOĞAKA	7 393	29	246	12 378	68	0.142	25 361
14	TR71	AHİKA	4 408	34	228	21 165	67	0.110	22 274
15	TR72	ORAN	8 827	34	580	16 175	108	0.152	25 696
16	TR81	BAKKA	12 681	22	55	7 669	9	0.003	16 943
17	TR82	KUZKA	5 441	19	84	10 825	36	0.006	19 533
18	TR83	OKA	8 830	22	53	11 479	29	0.022	27 615
19	TR90	DOKA	5 729	36	143	13 393	64	0.087	30 720
20	TRA1	KUDAKA	36 382	25	170	9 980	51	0.025	28 659
21	TRA2	SERKA	13 431	27	237	11 247	92	0.001	23 040
22	TRB1	FKA	11 213	29	256	13 135	90	0.001	22 685
23	TRB2	DAKA	23 442	36	160	16 065	94	0.036	31 854
24	TRC1	İKA	13 267	24	269	10 325	122	0.034	33 964
25	TRC2	KARACADAĞ	37 342	25	109	12 147	39	0.061	61 059
26	TRC3	DİKA	12 681	21	79	21 895	32	0.000	27 842

Kalkınma ajansları 2016 yılı genel faaliyet raporlarından yazar tarafından derlenmiştir.

EK- 2. 2017 Yılı Girdi ve Çıktı Verileri

Girdi ve Çıktılar			G1	G2	G3	G4	Ç1	Ç2	Ç3
Ajans Sayısı	TR Kodu	Ajans Adı	PFDG	PS	PBS	GHG	KPS	FG	GT
1	TR10	İSTRA	61 358	38	0	18 270	0	0.069	132 060
2	TR21	TRAKYAKA	9 240	32	86	17 696	52	0.026	25 378
3	TR22	GMKA	7 875	32	60	11 432	45	0.082	28 652
4	TR31	İZKA	37 912	29	0	11 918	0	0.091	44 778
5	TR32	GEKA	8 005	34	142	12 882	45	0.005	31 599
6	TR33	ZAFER	15 062	35	195	12 455	137	0.030	36 680
7	TR41	BEBKA	21 779	33	75	14 563	40	0.001	40 162
8	TR42	MARKA	18 759	42	83	12 319	49	0.023	37 350
9	TR51	ANKARAKA	186 80	42	116	19 033	49	0.137	35 269
10	TR52	MEVKA	7 781	26	133	11 978	115	0.000	30 000
11	TR61	BAKA	6 272	24	0	12 867	0	0.000	30 157
12	TR62	ÇKA	8 180	35	123	15 914	72	0.064	56 066
13	TR63	DOĞAKA	13 186	31	57	14 900	16	0.099	37 739
14	TR71	AHİKA	7 144	32	63	17 982	45	0.038	31 223
15	TR72	ORAN	9 218	30	107	16 995	38	0.222	36 375
16	TR81	BAKKA	2 150	21	42	8 390	25	0.000	24 188
17	TR82	KUZKA	11 197	17	65	16 964	47	0.000	28 635
18	TR83	OKA	12 104	29	46	12 622	28	0.033	31 435
19	TR90	DOKA	15 085	35	99	20 666	49	0.154	35 832
20	TRA1	KUDAKA	25 879	22	22	11 458	11	0.024	42 415
21	TRA2	SERKA	15 364	27	68	13 250	49	0.005	30 205
22	TRB1	FKA	11 621	26	55	12 755	22	0.000	50 078
23	TRB2	DAKA	12 818	35	179	19 387	106	0.011	50 481
24	TRC1	İKA	7 470	27	108	9 860	59	0.062	39 260
25	TRC2	KARACADAĞ	39 030	25	150	12 010	112	0.092	38 465
26	TRC3	DİKA	11 723	20	54	17 400	12	0.002	35 459

Kalkınma ajansları 2017 yılı genel faaliyet raporlarından yazar tarafından derlenmiştir.

EK- 3. 2018 Yılı Girdi ve Çıktı Verileri

Girdi ve Çıktılar			G1	G2	G3	G4	Ç1	Ç2	Ç3
Ajans Sayısı	TR Kodu	Ajans Adı	PFDG	PS	PBS	GHG	KPS	FG	GT
1	TR10	İSTRA	47 495	45	465	18 071	81	0.004	81 199
2	TR21	TRAKYAKA	3 361	63	215	23 715	83	0.009	23 855
3	TR22	GMKA	6 198	47	280	17 428	130	0.05	25 588
4	TR31	İZKA	15 673	42	107	19 348	46	0.024	36 629
5	TR32	GEKA	3 613	40	231	15 130	113	0.057	27 961
6	TR33	ZAFER	11 742	53	260	15 891	96	0.026	32 320
7	TR41	BEBKA	7 812	41	274	18 437	88	0.009	34 933
8	TR42	MARKA	6 640	60	291	22 159	139	0.005	33 860
9	TR51	ANKARAKA	1 561	63	251	21 759	91	0.246	63 774
10	TR52	MEVKA	1 869	46	232	14 439	123	0	31 592
11	TR61	BAKA	0.352	43	101	18 052	44	0.01	30 388
12	TR62	ÇKA	20 120	50	459	18 598	73	0.161	48 020
13	TR63	DOĞAKA	7 401	52	334	17 283	95	0.108	31 214
14	TR71	AHİKA	2 788	55	339	21 456	93	0.105	27 738
15	TR72	ORAN	10 113	42	305	16 405	92	0.031	35 505
16	TR81	BAKKA	9 761	37	247	12 006	140	0	20 952
17	TR82	KUZKA	7 804	35	46	11 797	22	0.013	23 709
18	TR83	OKA	19 982	46	145	18 351	130	0.151	27 257
19	TR90	DOKA	7 344	66	205	23 128	88	0.056	33 574
20	TRA1	KUDAKA	14 134	30	158	12 412	49	0.023	30 050
21	TRA2	SERKA	5 530	41	147	16 180	74	0.098	25 684
22	TRB1	FKA	6 539	52	125	20 321	69	0.022	47 951
23	TRB2	DAKA	25 452	59	255	27 854	97	0.022	58 933
24	TRC1	İKA	16 894	43	236	14 169	101	0.009	49 382
25	TRC2	KARACADAĞ	18 019	42	545	25 507	226	0.033	63 420
26	TRC3	DİKA	6 897	67	168	22 879	73	0	42 404

Kalkınma ajansları 2018 yılı genel faaliyet raporlarından yazar tarafından derlenmiştir.

EK- 4. 2019 Yılı Girdi ve Çıktı Verileri

Girdi ve Çıktılar			G1	G2	G3	G4	Ç1	Ç2	Ç3
Ajans Sayısı	TR Kodu	Ajans Adı	PFDG	PS	PBS	GHG	KPS	FG	GT
1	TR10	İSTRA	17 675	39	22	11 530	4	0.052	201 943
2	TR21	TRAKYAKA	5 215	62	226	21 325	110	0.001	24 533
3	TR22	GMKA	23 820	47	35	11 254	21	0.049	20 689
4	TR31	İZKA	4 329	42	40	16 240	20	0.032	47 385
5	TR32	GEKA	6 555	38	267	12 462	129	0.158	30 259
6	TR33	ZAFER	13 736	49	204	11 872	136	0.053	40 421
7	TR41	BEBKA	13 311	41	217	16 418	90	0	52 219
8	TR42	MARKA	15 416	62	253	18 755	42	0	36 209
9	TR51	ANKARAKA	65 305	65	351	16 075	43	0.405	61 044
10	TR52	MEVKA	12 199	48	160	12 136	102	0	33 055
11	TR61	BAKA	19 056	42	230	17 034	72	0.001	37 743
12	TR62	ÇKA	12 659	51	269	13 535	37	0.108	48 996
13	TR63	DOĞAKA	9 374	53	244	13 068	102	0.076	44 751
14	TR71	AHİKA	6 575	52	338	13 577	107	0.108	33 623
15	TR72	ORAN	23 005	42	189	11 529	59	0.072	31 376
16	TR81	BAKKA	9 897	38	108	10 754	62	0.001	22 938
17	TR82	KUZKA	7 475	36	55	9 571	27	0.01	25 514
18	TR83	OKA	12 301	47	372	15 071	187	0.009	40 294
19	TR90	DOKA	2 849	68	218	18 818	20	0.488	58 913
20	TRA1	KUDAKA	26 317	33	53	8 570	15	0.475	38 603
21	TRA2	SERKA	4 419	39	325	13 260	100	0.058	37 479
22	TRB1	FKA	15 947	52	180	14 536	97	0	54 049
23	TRB2	DAKA	26 711	59	203	19 577	77	0.009	50 273
24	TRC1	İKA	25 660	48	182	12 025	114	0.077	54 823
25	TRC2	KARACADAĞ	23 905	43	139	14 770	91	0	55 451
26	TRC3	DİKA	24 339	67	66	15 007	4	0	47 670

Kalkınma ajansları 2019 yılı genel faaliyet raporlarından yazar tarafından derlenmiştir.

EK- 5. 2020 Yılı Girdi ve Çıktı Verileri

Girdi ve Çıktılar			G1	G2	G3	G4	Ç1	Ç2	Ç3
Ajans Sayısı	TR Kodu	Ajans Adı	PFDG	PS	PBS	GHG	KPS	FG	GT
1	TR10	İSTRA	62 824	41	1	13 396	1	0.038	239 791
2	TR21	TRAKYAKA	7 452	61	7	18 097	1	0.001	29 965
3	TR22	GMKA	13 960	49	0	10 525	0	0.155	23 891
4	TR31	İZKA	18 761	36	1	25 817	1	0.035	45 190
5	TR32	GEKA	17 591	43	293	12 114	129	0.065	32 766
6	TR33	ZAFER	30 695	50	230	11 932	110	0.074	48 532
7	TR41	BEBKA	171 721	47	121	39 774	43	0.023	47 168
8	TR42	MARKA	11 694	56	109	16 026	56	0.007	49 943
9	TR51	ANKARAKA	12 147	63	157	17 032	44	0.187	69 999
10	TR52	MEVKA	9 871	47	136	11 245	98	0	36 325
11	TR61	BAKA	17 028	46	3	13 350	3	0	41 776
12	TR62	ÇKA	21 522	51	153	12 338	43	0.052	31 035
13	TR63	DOĞAKA	30 140	53	61	13 093	43	0.005	46 396
14	TR71	AHİKA	15 680	48	108	14 744	44	0.613	34 733
15	TR72	ORAN	16 415	42	4	11 467	1	0.058	34 937
16	TR81	BAKKA	5 865	40	75	10 093	23	0.005	24 920
17	TR82	KUZKA	11 211	35	20	10 569	18	0.001	22 883
18	TR83	OKA	21 800	46	160	15 561	77	0.044	44 832
19	TR90	DOKA	24 677	69	136	20 437	43	0.341	51 157
20	TRA1	KUDAKA	20 476	30	52	10 020	35	0.028	46 705
21	TRA2	SERKA	4 934	40	201	13 540	72	0.059	28 804
22	TRB1	FKA	32 297	51	44	13 558	25	0	62 430
23	TRB2	DAKA	48 418	60	96	18 767	24	0.02	50 997
24	TRC1	İKA	43 917	46	57	13 543	32	0.09	59 018
25	TRC2	KARACADAĞ	28 824	44	141	15 928	37	0	70 000
26	TRC3	DİKA	38 180	64	97	12 504	29	0.017	45 879

Kalkınma ajansları 2020 yılı genel faaliyet raporlarından yazar tarafından derlenmiştir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Yeliz ŞAHİN

Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim Durumu : Yüksek Lisans 2022

Lisans : Kırıkkale Üniversitesi 2013

Yüksek Lisans : Kırıkkale Üniversitesi 2022

